

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΘΡΑΚΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

DIONYSII THRACIS
ARS GRAMMATICA

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΘΡΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΘΡΑΚΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

“Vorwärts mit den antiken”
(Πρὸς τὰ ἔμπρὸς μὲ τοὺς ἀρχαίους)

Ἕντουαρντ Βάϊτσεκερ
Γερμανὸς νομπελίστας
Φυσικὸς καὶ φιλόσοφος

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΘΡΑΚΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

DIONYSII THRACIS
ARS GRAMMATICA

Εισαγωγή και εποπτεία εκδόσεως
Γεωργία Ξανδάκη - Καραμάνου

Μετάφραση - Σημειώσεις
Νικόλαος Δημητριάδης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

ΑΘΗΝΑ 2003

Ἡ ἔκδοση τῆς ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακῆος
ἐκδίδεται ἀπὸ τὴν “ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ”,
στὸ πλαίσιο τῆς ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ
μὲ τὴν ὑποστήριξη τοῦ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΙΚΗ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ
ΓΙΑ ΤὴΝ ΠΡΟΑΓΩΓὴ ΚΑΙ ΔΙΔΑΧὴ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ / HELLENIC MINISTRY OF CULTURE

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ - Διδότου 20 - 10 680

Τηλ. ἐπικοινωνίας: 210 8847139 - ἠλεκτρ. διεύθ. hlh@otenet.gr

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Διονύσιος ὁ Θραῆς ἀνήκει στὴ Σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἡ ὁποία μαζί μὲ τὴ Σχολὴ τῆς Περγάμου ἀνέδειξε τοὺς μεγαλύτερους γραμματικούς καὶ φιλολόγους τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ ἔθεσε τὶς βάσεις τῆς ἐπιστήμης τῆς κλασικῆς φιλολογίας.

Ὅπως ὁ μετὰ τὸν Ὀμηρο μεγαλύτερος ἐπικός ποιητὴς τῆς Ἀρχαιότητος, ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος, ὁ Διονύσιος συγκαταλέγεται στοὺς λίγους φιλολόγους ποὺ εἶχαν γεννηθῆ στὴν Ἀλεξάνδρεια. Γεννήθηκε γύρω στὸ 170 π.Χ. καὶ ὀνομάσθηκε Θραῆς, ἀντὶ γιὰ Ἀλεξάνδρην, διότι τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα του Τήρης θεωρήθηκε θρακικῆς προελεύσεως¹.

Ὁ Διονύσιος ὑπῆρξε ἀφοσιωμένος μαθητὴς καὶ ὀπαδὸς (στὴν προσέγγιση τῶν κλασικῶν κειμένων) τοῦ Ἀριστάρχου, τοῦ περιφήμου σχολιαστῆ τῶν Ὀμηρικῶν Ἐπῶν καὶ ἐνὸς ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους ἐκπροσώπους τῆς φιλολογίας στὴν Ἀλεξάνδρεια. Μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῶν σπουδῶν του στὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστάρχου γύρω στὸ 144/3 π.Χ., ἐξ αἰτίας τῶν πολιτικῶν ταραχῶν κατέφυγε στὴ Ρόδο², φημισμένο κέντρο φιλοσοφίας καὶ ρητορικῆς κατὰ τὴν περίοδο αὐτή. Ὁ “φιλαριστοτέλης” Τυραννίων (Στράβων XIII, 608 F), μίᾶ σημαντικὴ μορφή τῆς Περιπατητικῆς Σχολῆς καὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους μελετητὲς τοῦ ἔργου τοῦ Ἀριστοτέλους, ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς στενοὺς φίλους τοῦ Διονυσίου στὴ Ρόδο, ὅπου ἡ παράδοση τοῦ Περιπάτου εἶχε ἀκμάσει ἤδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Εὐδήμου, τοῦ μαθητῆ τοῦ Ἀριστοτέλους³.

¹ Pfeiffer, 1968, σ. 266.

² Pfeiffer, ὅ.π.π.

³ Ὁ Pfeiffer, ὅ.π.π., σ. 273, παραθέτει τὶς σχετικὲς μαρτυρίες. Τὴν τελικὴ ὅμως ταξινόμηση καὶ ἔκδοση τοῦ τεράστιου ἔργου τοῦ Ἀριστοτέλους ἔφερε σὲ πέρας ὁ Περιπατητικὸς φιλόσοφος Ἀνδρόνικος ὁ Ρόδιος.

Λέγεται ότι οι Ρόδιοι μαθητές του Διονυσίου συνέλεξαν τὰ μέσα γιὰ τὴν ἀνακατασκευὴ τῆς κύλικας τοῦ Νέστορος σὲ ἀσήμε¹. Ὁ Διονύσιος ἀπέδειξε ἔτσι ὅτι συνδύαζε φιλολογικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ ἐνδιαφέροντα. Ἀκολουθώντας τὸν Ἀρίσταρχο, ὑπῆρξε πρωτίστως σχολιαστὴς καὶ ἐρμηνευτὴς τοῦ Ὁμήρου. Στὰ πολυάριθμα ἔργα του περιλαμβάνονται “Ὑπομνήματα εἰς Ὁμηρον” (δηλ. σχολιασμοὶ ἀνὰ στίχο) καὶ “Μελέται”².

Ὅστος ἡ “Τέχνη”, ἡ πραγματεία γιὰ τὴ Γραμματικὴ, ἦταν τὸ ἔργο πού τοῦ προσέφερε ἀναγνώριση καὶ ὑστεροφημία. Πρόκειται γιὰ τὸ πρῶτο βιβλίον Γραμματικῆς Ἐπιστήμης τὸ ὁποῖο μεταφράσθηκε στὴ συριακὴ καὶ ἀρμενικὴ γλῶσσα (τὸν 5ο αἰ. μ.Χ.), ἐνῶ ἀργότερα (15ος αἰ.) μεταφράσθηκε καὶ στὰ λατινικά. Ἡ “Τέχνη” διαδόθηκε σὲ σημαντικὸ βαθμὸ καὶ στὸν μὴ ἑλληνοφώνο κόσμον. Ἡ μέθοδος τῆς συγγραφῆς καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ μικροῦ σὲ ἕκταση αὐτοῦ ἔργου στοιχεῖ πρὸς μία μακρὰ σειρά μελετῶν γιὰ τὴ γλῶσσα πού προώθησαν οἱ Σοφιστὲς καὶ συνέχισαν οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ φιλόλογοι³. Περιλαμβάνει συνοπτικὰ καὶ μεστὰ τὰ συμπεράσματα προγενέστερων σχετικῶν ἔργων, στοιχεῖο πού συνέβαλε ἀποφασιστικὰ ὥστε νὰ καταστεῖ σχολικὸ ἐγχειρίδιον γιὰ πολλοὺς αἰῶνες. Ἡ ἐπιγραμματικὴ καὶ πυκνότης τῆς “Τέχνης” ἔδωσε ἀφορμὴ γιὰ πολλὰ ἐπιγραμματικὰ Σχόλια (σημειώσεις πού ἐρμηνεύουν δυσχερῆ σημεία τοῦ κειμένου) κατὰ τὴ μακρὰ αὐτὴ περίοδο⁴.

Κατὰ τὴ συγγραφὴ τῆς “Τέχνης” ὁ Διονύσιος βασίσθηκε κυρίως στὶς ἀρχές τῆς Ἀλεξανδρινῆς Φιλολογίας καὶ τῆς Στωικῆς Φιλοσοφίας. Ὁ ὅρισμός τῆς Γραμματικῆς Τέχνης, ὁ ὁποῖος παρατίθεται στὴν ἀρχή, καταδεικνύει ὅτι σκοπὸς τοῦ συγγραφέα ἦταν νὰ δείξει τὴ χρῆση τῆς γλῶσσας στοὺς ποιητὲς καὶ τοὺς πεζογράφους. Συγκρο-

¹ Pfeiffer, ὅπ.π., σ. 266.

² Pfeiffer, ὅπ.π., σ. 267.

³ Pfeiffer, ὅπ.π., σ. 268, καὶ κυρίως Lallot, 1989, σ. 26 κ.εξ.

⁴ Τὰ Σχόλια παρατίθενται μὲ πληρότητα στὶς κριτικὲς ἐκδόσεις τοῦ G. Uhlig, 1883, καὶ τοῦ A. Hilgard, 1901. Γιὰ τὴ σημασία τους στὴν ἀνάπτυξη τῶν γραμματικῶν σπουδῶν, βλ. Cohn, Real Encyclopädie V 982.

τήθηκε ἔτσι ἓνα σύστημα γραμματικῆς ἀπὸ ἐμπειρικὴ γνώση τῆς γλῶσσας τῆς ποίησης καὶ τῆς πεζογραφίας⁵.

Ἡ περίοδος πού ἀκολουθεῖ κατονομάζει ἕξι τμήματα: 1) ἀνάγνωσις μεγαλοφώνως, μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα γιὰ τὴν προσῶδια, τὸν ὀρθὸ χρωματισμὸ τῆς φωνῆς, ἓνα πολὺ σημαντικό τμήμα πού ἀποδεικνύει τὴ σημασία τῆς προσῶδιας καὶ τὴ σχέση τοῦ γραπτοῦ καὶ προφορικοῦ λόγου, 2) ἐξήγησις, δηλαδή διευκρίνισις τῶν ποιητικῶν ἐκφραστικῶν μέσων, κυρίως τῶν σχημάτων λόγου (“κατὰ τοὺς ποιητικούς τρόπους”), 3) ἐρμηνεία τῶν ἀσυνήθιστων λέξεων (“γλῶσσαι”) καὶ τῶν δεμάτων (“ἱστορίαι”), δηλαδή τοῦ μυθολογικοῦ καὶ ἱστορικοῦ ὑποβάθρου τοῦ κειμένου, 4) ἐτυμολογικὲς ἀναλύσεις, 5) ἀναλογία, δηλαδή γραμματικὴ κανονικότητα (“ἀναλογίας ἐκλογισμὸς”), ἓνα τμήμα πού ἀπεδείκνυε τὴ στενὴ σχέση τῆς Τέχνης μὲ τὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστάρχου καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας γενικότερα. Ἡ ἀντίθετη ἀρχὴ τῆς “ἀνωμαλίας” ἦταν ἀντιπροσωπευτικὴ τῆς Σχολῆς τῆς Περγᾶμου. Κατὰ τὴ θεωρίαν τῆς ἀναλογίας ἡ γλῶσσα εἶναι δομημένη σύμφωνα μὲ σταθεροὺς κανόνες, ἐνῶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνωμαλίας, ἀνεγνώριζε τὴν ἀνθρώπινη ἐλευθερία καὶ τὶς ἀποκλίσεις ἀπὸ τοὺς κανόνες στὴ χρῆση τοῦ γλωσσικοῦ ὄργάνου, 6) Τὸ τελευταῖο τμήμα, ἀποκαλούμενον “κάλλιστον πάντων τῶν ἐν τῇ τέχνῃ”, ἀναφέρεται στὴ λογοτεχνικὴ κριτικὴ (“κρίσις ποιημάτων”). Ἀπὸ τὰ ἕξι αὐτὰ τμήματα τὸ πρῶτον, “περὶ ἀναγνώσεως, περὶ τόνου καὶ περὶ στιγμῆς”, (=στίξεως), περιλαμβάνεται στὶς παραγράφους 2-4 τῆς “Τέχνης”. Ἡ ραψῶδις ἀναφέρεται στὴν ἐπόμενη παράγραφο, καταδεικνύοντας τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Διονυσίου γιὰ τὴν ὀμηρικὴ ποίηση.

Ἡ σπουδαιότητα τῆς “Τέχνης” ἔγκειται κυρίως στὸ γεγονός ὅτι περιέχει ἓνα σαφὲς καὶ εὐληπτό σύστημα γραμματικῆς τεχνικῆς: ἀρχίζει μὲ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου (“στοιχεῖα”) καὶ τὴ διαίρεσή τους σὲ φωνήεντα, διφθόγγους καὶ σύμφωνα (παράγραφος 6), συνεχίζεται μὲ τὶς συλλαβές, μακρές, βραχεῖες καὶ κοινές (παράγραφοι 7-10) καὶ καταλήγει μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῶν μερῶν τοῦ λόγου

⁵ Ἡ τέχνη, τὸ ἀντίθετο τῆς ἐμπειρίας, εἶναι ὁ συνδυασμὸς πρακτικῆς δεξιότητος καὶ θεωρητικῆς γνώσης βασισμένης στὸν ὀρθὸ λόγο.

(παράγραφοι 11-20): τὸ ὄνομα μὲ τὰ γένη, τοὺς ἀριθμούς καὶ τίς πέντε πτώσεις· τὸ ρῆμα μὲ τοὺς χρόνους, τίς ἐγκλίσεις καὶ τίς διαδέσεις· τίς μετοχές, μὲ ιδιότητες καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομα καὶ ἀπὸ τὸ ρῆμα· τὴν ἀντωνυμία, πού χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος· τὴν πρόθεση, ἡ ὁποία τίθεται μπροστὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ λόγου· τὸ ἐπίρρημα· τὸν σύνδεσμο, ὁ ὁποῖος συνδέει ἄλλα μέρη τοῦ λόγου. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι τὸ ἐπιφώνημα λείπει ἀπὸ τὴ διαίρεση τῶν μερῶν τοῦ λόγου.

Ἡ μορφή αὐτὴ γραμματικῆς τεχνικῆς ἐφαρμόζεται στὰ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα ἀλλὰ καὶ στὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια Γραμματικῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, γεγονός πού καταδεικνύει ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. καθιέρωσε τίς θεμελιώδεις ἀρχές τῆς παραδοσιακῆς περιγραφικῆς Γραμματικῆς καὶ ἀπέβη τὸ κλασικὸ βοήθημα Γραμματικῆς γιὰ περίπου 13 αἰῶνες⁹ καὶ ἡ ἀφετηρία γιὰ τίς μεταγενέστερες προσεγγίσεις τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ. Οἱ πληροφορίες καὶ ἡ ἐξέλιξη τῆς γνώσης γιὰ γλωσσικά θέματα πού προωθήθηκαν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες στοχαστές, φιλοσόφους καὶ φιλόλογους, ἀπὸ τὸν 5ο ὡς καὶ τὸν 2ο αἰ. π.Χ., συγκεντρώθηκαν καὶ ἀναδείχθηκαν μὲ τρόπο συστηματικὸ σὲ αὐτὸ τὸ σημαντικὸ καὶ πρωτοπόρο ἔργο, πού ἐμελλε νὰ ἀσκήσει εὐρύτατη ἐπίδραση. Βασικὸς λόγος τῆς ἀπῆχησης αὐτῆς ἦταν τὸ γεγονός ὅτι ἡ “Τέχνη” παρέχει τὴ μέθοδο, τὸν τρόπο προσέγγισης καὶ κατανόησης τῆς ἐλληνικῆς καὶ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, διότι σαφῶς παραθέτει καὶ ἐξηγεῖ τὴ βασικὴ δομὴ καὶ τοὺς κύριους μηχανισμούς τῆς λειτουργίας τους.

Παρά τίς ἀμφιβολίες γιὰ τὴν πατρότητα τοῦ ἔργου, οἱ ὁποῖες ἔχουν κατὰ καιροὺς διατυπωθῆ ἀλλὰ σήμερα ἔχουν σαφῶς περιορισθῆ¹⁰, ἐπιβάλλεται νὰ ὑπογραμμισθῆ ὡς κύρια συμβολὴ τῆς “Τέχνης” ἡ ἐπιστημονικὴ συστηματοποίηση ὅλων τῶν συνιστωσῶν τῆς ἐλληνικῆς

⁹ Sandys, 1967, σ. 139.

¹⁰ Βλ., ἀνάμεσα σὲ ἄλλους, Lallot, ὅ.π.π., σ. 19 κ.εξ. Ἀμφιβολίες τὰ τελευταῖα χρόνια γιὰ τὴν πατρότητα τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακῆ διατυπώθηκαν (ἀλλὰ χωρὶς νὰ πείσουν) ἀπὸ τὸν V. di Benedetto 1958, 169-210 καὶ 1959, 87-118. Τὴν παραδοσιακὴ ἀπόδοση τοῦ ἔργου στὸν Διονύσιο τὸν Θρακᾶ τὴν δέχονται οἱ περισσότεροι μεγάλοι φιλόλογοι: π.χ. R. Pfeiffer, ὅ.π.π., H. Erbse, 1980, 244-258.

γλώσσας. Οἱ ὅροι πού χρησιμοποιοῦνται στὶς εὐρωπαϊκῆς γλώσσες γιὰ νὰ ἀποδοθοῦν οἱ χρόνοι τῶν ρημάτων καὶ οἱ πτώσεις τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ἐπιθέτων εἶναι σὲ μεγάλο βαθμὸ οἱ λατινικοὶ ὅροι πού ἀντιστοιχοῦν σὲ αὐτοὺς πού ἐπινόησαν οἱ Στωικοὶ καὶ χρησιμοποιήθηκαν στὴν “Τέχνη”¹¹.

Εἶναι πανθομολογούμενο ὅτι ἡ ἐπίδραση τῆς ἐλληνικῆς στὶς σύγχρονες εὐρωπαϊκῆς γλώσσες εἶναι ἐμφανῆς στὴ διατήρηση τῶν ἐλληνικῶν λέξεων, αὐτούσιων ἢ σὲ ριζικὴ μορφή, κυρίως στὴν ὀρολογία τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Τεχνολογίας καὶ στὸν σχηματισμὸ τῶν ἀφηρημένων ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ στὴν καθημερινὴ γλωσσικὴ ἐπικοινωνία¹².

Ἡ “Τέχνη” ἀποδεικνύει ἀκόμη ὅτι ἡ γραμματικὴ τεχνικὴ, “τὸ τελευταῖο μεγάλο ἐπίτευγμα τῆς φιλολογίας κατὰ τὴν ἐλληνιστικὴ περίοδο”¹³, ἄσκησε σημαντικὴ ἐπίδραση στὴ Λατινικὴ Γραμματικὴ καὶ μὲσω αὐτῆς ἀπετέλεσε τὸ πρότυπο γιὰ τίς μετέπειτα συστηματικῆς προσεγγίσεις τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν.

Στὸ πλαίσιο τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης ἡ (Γραμματικὴ) “Τέχνη” τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακῆ παρέχει ἓνα ἀκόμη κίνητρο γιὰ τὴ μελέτη καὶ προώθηση τῆς μῆτρας τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, τῆς ἐλληνικῆς, στὴ διαχρονικότητά της ἀπὸ τὸν Ὅμηρο ὡς σήμερα.

Καθηγήτρια Γεωργία Ξανδάκη-Καραμάνου
Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων

¹¹ Πρὸβλ. P. Easterling-B.M.W. Knox, *Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας* (ἐλληνικὴ μετάφραση, ἐκδ. Παπαδήμα), δευτέρη ἀναθεωρημένη ἐκδοση, Ἀθήνα 1994, σ. 831.

¹² Βλ. γιὰ παράδειγμα, J. Bouffartigue-A.M. Delrieu, *Οἱ ἐλληνικὲς ρίζες στὴ γαλλικὴ γλώσσα* (ἐλληνικὴ μετάφραση, ἐκδ. Ἐλευθεροτυπία), Ἀθήνα 1993, Ἀρ. Κωνσταντινίδη, *Ἡ οἰκουμενικὴ διάσταση τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας*, Ἀθήνα 2001, γιὰ τὴν τεράστια ἐπίδραση τῆς ἐλληνικῆς στὴ γαλλικὴ καὶ στὴν ἀγγλικὴ γλώσσα ἀντίστοιχα.

¹³ Ὅπως εὐστοχα τὴν χαρακτήρισε ὁ Pfeiffer, ὅ.π.π., σ. 272.

INTRODUCTION

Dionysios Thrax belongs to the School of Alexandria which, together with that of Pergamos, produced the greatest grammarians and scholars of the Antiquity. Like Apollonios Rhodios, the epic poet, Dionysios was one of the few scholars who were natives of Alexandria. Born in approximately 170 B.C., he was surnamed Thrax (“from Thrace”), instead of Alexandreus (“from Alexandria”), because his father’s name Τήρης was thought to be Thracian¹.

Dionysios was considered to be a most devoted pupil and follower of Aristarchos, one of the greatest figures of Alexandrian scholarship and a famous interpreter of Homer. His formative years in Aristarchos’ School must have ended in 144/3 B.C., when because of the political upheaval he came from Alexandria to Rhodes², a well known centre of philosophy and rhetoric in that period. Tyrannion, the so-called “φιλαριστοτέλης” (Strab. XIII 608 F), a significant figure of the Aristotelian School and one of the first to study Aristotle’s work³, was among Dionysios’ followers in Rhodes where the Peripatetic tradition had flourished since the days of Aristotle’s pupil Eudemos. It is said that Dionysios’ Rhodian pupils collected the means for his reconstruction of Nestor’s cup in silver⁴. Dionysios is thus proved to combine both philological and archaeological activities. Following Aristarchos he was chiefly an interpreter of Homer. His numerous writings included

“Ὑπομνήματα εἰς Ὅμηρον” (= running

¹ Pfeiffer, 1968, p 266.

² Pfeiffer, loc.cit .

³ Pfeiffer, *op. cit.*, p. 273, with the relevant evidence. The task of the final arrangement and publication of Aristotle’s enormous work was passed on the Peripatetic philosopher Andronicus of Rhodes.

⁴ Pfeiffer, *op.cit.*, p. 266.

commentaries) and *Μελέται* (probably a collection of Homeric “Exercises” or of rhetorical “Declamations”).⁵

However, it is his “*Τέχνη*” (Techne) that offered him recognition and fame. It is the first Greek book of Grammar translated into the Syrian and the Armenian language (5th cent. A.D.) and later (15th century) into Latin. The Techne was therefore promoted to the non Greek-speaking world. This slim book follows the long series of studies of language made first by the Sophists and continued by the philosophers and scholars.⁶ It effectively comprises in a brief form the conclusions of earlier studies and became a school book for many centuries. The short phrases of the Techne caused many explanatory notes (Scholia) through the centuries.⁷

In writing his Techne Dionysios was mainly based on the principles of Alexandrian scholars and Stoic philosophers. At the very beginning, the definition of Grammar shows that Dionysios’ aim was to indicate the use of language by poets and prose writers: “Grammar is the empirical knowledge of what is for the most part being said by poets and prose writers”. It was thus constructed from observation (*ἐμπειρία*) of the language of poetic and prose texts a system of grammar, a “*τέχνη*”.⁸

The sentence that immediately follows the definition of Grammar names its six parts: 1) *ἀνάγνωσις*, “reading aloud”, with care to the correct modulation of the voice (“*κατὰ προσωδίαν*”), a very important part showing the significance of prosody and the relation of written and spoken words; 2) *ἐξήγησις*, the explanation of the poetical tropes (“*κατὰ τοὺς ποιητικούς τρόπους*”); 3) the interpretation of unusual words (“*γλῶσσαι*”) and of the subject

⁵ Pfeiffer, *op.cit.*, p. 267.

⁶ Pfeiffer, *op.cit.*, p. 268, and particularly Lallot, 1989, p. 26 ff.

⁷ The Scholia are cited in full in the critical editions of G. Uhlig, 1883 and A. Hilgard, 1901. For the significance of these Scholia for the development of grammatical studies, see Cohn, *Real Encyclopädie* V 982.

⁸ *Τέχνη* “art”, the opposite of *ἐμπειρία*, “experience”, is the combination of practical skill and theoretical knowledge based on reason (*ἐπιστήμη*).

matter (“*ἱστορία*”), namely the elements concerning the myth and the historical background of the text; 4) the finding of etymologies; 5) the setting out of analogy (“*ἀναλογίας ἐκλογισμός*”), a part showing that the Techne complied with the fundamental principle of the School of Aristarchos and the Alexandria in general, the analogy, as opposed to the anomaly, the main principle of the School of Pergamos. The theory of analogy considered that language was built in accordance with steady rules while that of anomaly accepted human freedom and deviations from rules in the use of language. 6) Literary criticism (“*κρίσις ποιημάτων*”) is the last part, called “the noblest of all. Of these six parts only the first, on reading, accents and punctuation is elaborated in paragraphs two to four of the Techne”. *Ραψωδία*, “rhapsody”, is mentioned in paragraph five, pointing to Dionysios’ interest for Homeric poetry.

The main importance of the Techne is provided by the fact that it contains a clear and simple system of technical grammar¹⁰: it starts with the letters of the alphabet (“*στοιχεῖα*”) and their division into vowels, diphthongs and consonants (paragraph 6), it goes on to syllables, long, short, anceps (paragraphs 7-10) and ends with the elaboration of the parts of speech (paragraphs 11-20): the noun “*ὄνομα*” with its genders, numbers and its five case-inflexions (“*πτώσεις*”), the appellative (“*προσηγορία*”), considered to be a sort of the noun (“*εἶδος τῷ ὀνόματι...*”), and not a separate part of the speech; the verb (“*ῥῆμα*”) with its tenses and moods; the participle (“*μετοχή*”) with characteristics of both noun and verb; the article (“*ἄρθρον*”); the pronoun (“*ἀντωνυμία*”), used in place of the noun; the preposition (“*πρόθεσις*”), placed before the other parts of speech; the adverb (“*ἐπίρρημα*”); the conjunction (“*σύνδεσμος*”) linking other parts of speech. The exclamation (“*ἐπιφώνημα*”) is the only part missing from this division of the parts of speech.

⁹ Pfeiffer, *op.cit.*, p. 269.

¹⁰ Pfeiffer, *loc.cit.*, Lallot, *op.cit.*, p. 28ff.

This form of technical grammar applies in every book of Grammar of any European language. The *Techne*, therefore, this work of the second century B.C., remained the standard work on Grammar for about 13 centuries¹¹, and established the basic principles of the traditional descriptive Grammar. The information on issues of language provided by the Greek thinkers from the fifth to the second century B.C. was collected and systematically presented in this important work destined to exert a wide influence. For the *Techne* provides the method, the manner of approaching and understanding the Greek and other European languages, since it clearly states their main structure and the mechanisms of their function.

Despite some doubts on the authorship of the *Techne*, which nowadays are limited¹², it is important to note the scientific systematization of all the constituents of Greek language. The terms used in European languages for the tenses of verbs and the cases-inflections of nouns and adjectives are, to a great extent, the latin equivalents of those invented by the Stoics and used in the *Techne*¹³.

It is widely recognized that the influence of Greek on modern European languages is obvious in the maintenance of Greek words or Greek stems in the terminology of Science and Technology, in the formation of abstract nouns and also in colloquialisms¹⁴.

Nevertheless, the *Techne* shows that also technical Grammar,

¹¹ Sandys, 1967, p.139.

¹² See, among others, Lallot, *op.cit.*, p. 19ff, Pfeiffer, *op.cit.*, p.270ff., Erbse, 1980, 244-258. Not convincing doubts about the authorship: V.di Benedetto, 1958, 169-210 and 1959, 87-118.

¹³ Cf. Easterling-Knox, 1985, p.636.

¹⁴ Cf, for instance, J. Bouffartigue and A.M. Delrieu, *Les racines grecques à la langue française*, Paris, 1993, A. Constantinidis, *The Ecumenical Dimension of Hellenic Language*, Athens 2001, for the influence of Greek on French and English, respectively.

“the latest achievement of Hellenistic Scholarship”¹⁵, exerted a remarkable influence on latin Grammar and through it provided the model for the later systematic approaches of European languages.

In the framework of the United Europe a further spur is thus provided to the study and promotion of Greek, the Mother of European languages, in its unity from Homer to our era.

Professor Georgia Xanthakis-Karamanos
President of the Society of Greek Scholars

¹⁵ Thus aptly Pfeiffer, *op.cit.*, p.272.

BIBLIOGRAPHY

A) EDITIONS OF THE *TECHNE* AND THE *SCHOLIA*

(in chronological order)

Editio princeps in: FABRICIUS, I.A., *Bibliotheca Graeca* VII (1715) 26-34

BEKKER, I., 1816: *Anecdota Graeca*, II, pp.629-643.

UHLIG, G., 1883: Dionysios Thrax, *Ars Grammatica, Grammatici Graeci* I 1, Leipzig Teubner, 1883.

HILGARD, A., 1901: Scholia in Dionysii Thracis artem grammaticam, *Grammatici Graeci* I 3.

PECORELLA, G.B., 1962: *TEXNH ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ*, Testo critico, Bologna.

LALLOT, J., 1989, *La Grammaire de Denys le Thrace*, (traduction annotée), Paris, Editions C.N.R.S.

B) GENERAL WORKS ON THE *TECHNE* AND THE HISTORY OF CLASSICAL SCHOLARSHIP AND GREEK LITERATURE

DI BENEDETTO, V., 1958: "Dionisio Trace e la *Techne* a lui attribuita", *Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa*, serie II, vol. 27, 169-210.

DI BENEDETTO, V., 1969: *ibid.*, vol. 28, 87-118.

EASTERLING, P.E.,-KNOX, B.M.W., 1985: *The Cambridge History of Classical Literature*, Cambridge University Press.

ERBSE, H., 1980: "Zur normativem Grammatik der Alexandriner", *Glotta* 58, 244-258.

PFEIFFER, R., 1968 : *History of Classical Scholarship*, Oxford University Press.

SANDYS, J.E, 1967: *A History of Classical Scholarship, From the Sixth Century B.C. to the End of the Middle Ages*, vol. I, NewYork.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΘΡΑΚΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ
DIONYSII THRACIS
ARS GRAMMATICA

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

“ Η θεωρία περί γλώσσης στο Δυτικό κόσμο ξεκίνησε τὸν 5ο αἰῶνα π.Χ. στὴν Ἑλλάδα, στὰ πλαίσια τῶν φιλοσοφικῶν ἀναζητήσεων τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἔρευνας ποὺ διεξήγαγαν γιὰ τὴ φύση τῆς γλώσσης καὶ γιὰ τὴν λειτουργία της. Ὁ Διονύσιος ὁ Θράξ (2ος αἰὼν π.Χ.) μελέτησε ὅλες τὶς θεωρίες καὶ τὶς ἀπόψεις τῶν προγενεστέρων του καὶ συνέγραψε τὴν “Τέχνη Γραμματική”. Αὐτὸ εἶναι ἓνα πόνημα σημαντικὸ γιὰ τὴν Ἱστορία τῶν Γλωσσῶν, γιὰ τὴν Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, γιὰ τὴν συμβολὴ τῶν Ἑλλήνων στὴν διαμόρφωση γλωσσικῆς καὶ ἐθνικῆς συνειδήσεως στοὺς λαοὺς τοῦ Δυτικοῦ κόσμου. Γιὰ πάνω ἀπὸ χίλια χρόνια ἡ Γραμματικὴ αὐτὴ ἦταν τὸ μόνο ἔργο στὸ ὁποῖο στηρίχθηκαν οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως γιὰ νὰ ὀργανώσουν συστηματικὰ τὶς γλώσσες τους. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι συγγράμματα ξένων μελετητῶν ἀναγνωρίζουν σήμερα χωρὶς ἀμφιβολία ὅτι χάρις εἰς τὸ ἔργο τοῦ Διονυσίου σχηματίσθηκαν οἱ Γραμματικὲς τῶν γλωσσῶν αὐτῶν ποὺ θεωροῦνται σήμερα “παγκόσμιες” καὶ κυριαρχοῦν στοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου.

Νικόλαος Δημητριάδης

Τὸ Ἄρχαῖο κείμενο, εἶναι φωτογραφικὴ ἀναπαραγωγὴ τῆς ἐκδόσεως τοῦ G. Uhlig, B.G. Teubneri, Lipsiae, 1833.

§ 1 ΠΕΡΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

Γραμματική ἐστὶν ἐμπειρία τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεύσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγομένων.

Μέρη δὲ αὐτῆς ἐστὶν ἕξ· πρῶτον ἀνάγνωσις ἐντριβῆς κατὰ προσωπιδίαν, δεύτερον ἐξήγησις κατὰ τοὺς ἐνυπάρχοντας ποιητικοὺς τρόπους, 5 τρίτον γλωσσῶν τε καὶ ἱστοριῶν πρόχειρος ἀπόδοσις, τέταρτον ἔτυμολογίας εὔρεσις, πέμπτον ἀναλογίας ἐκλογισμὸς, ἕκτον κρίσις ποιημάτων, 10 δὲ δὴ κάλλιστόν ἐστι πάντων τῶν ἐν τῇ τέχνῃ.

§ 2 ΠΕΡΙ ἈΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

Ἀνάγνωσις ἐστὶ ποιημάτων ἢ συγγραμμάτων ἀδιάπτωτος προφορά.

Ἀναγνωστέον δὲ καθ' ὑπόκρισιν, κατὰ προσωπιδίαν, κατὰ διαστολήν. ἐκ μὲν γὰρ τῆς ὑποκρίσεως τὴν ἀρετὴν, ἐκ δὲ τῆς προσωπιδίας τὴν τέ- 15 χνην, ἐκ δὲ τῆς διαστολῆς τὸν περιεχόμενον νοῦν δρώμενον· ἵνα τὴν μὲν τραγωδίαν ἠρωϊκῶς ἀναγνώμενον, τὴν δὲ κωμωδίαν βιωτικῶς, τὰ δὲ ἐλε- 10 γεία λιγυρῶς, τὸ δὲ ἔπος εὐτόνως, τὴν δὲ λυρικήν ποιήσιν ἐμμελῶς, 20 τοὺς δὲ οἴκτους ὑφειμένως καὶ γοερῶς. τὰ γὰρ μὴ παρὰ τὴν τούτων γινόμενα παρατήρησιν καὶ τὰς τῶν ποιητῶν ἀρετὰς καταρριπτεῖ καὶ τὰς ἕξεις τῶν ἀναγινωσκόντων καταγελάστους παρίστησιν.

§ 3 ΠΕΡΙ ΤΟΝΟΥ

15 Τόνος ἐστὶν ἀπήχησις φωνῆς ἐναρμονίου, Ψ ἢ κατὰ ἀνάτασιν ἐν τῇ 620 b ὀξείᾳ, ἢ κατὰ ὀμαλισμὸν ἐν τῇ βαρείᾳ, ἢ κατὰ περίκλασιν ἐν τῇ περισπωμένῃ.

§ 1 ΠΕΡΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

Ἡ Γραμματικὴ εἶναι γνώσις αὐτῶν ποῦ ἐπὶ τὸ πλεῖστον λέγονται ἀπὸ τοὺς ποιητῆς καὶ τοὺς συγγραφεῖς.

Ἐπάρχουν ἕξι μέρη αὐτῆς: πρῶτον, συνήθης ἀνάγνωσις κατὰ προσωπιδία· δεύτερον, ἐξήγησις κατὰ τὰ ἐκφραστικὰ μέσα ποῦ ὑπάρχουν κυρίως στοὺς ποιητῆς· τρίτον συνήθης ἀπόδοσις τῶν λέξεων καὶ τῶν διηγήσεων· τέταρτον, εὔρεσις τῆς ἔτυμολογίας· πέμπτον, ἀκριβῆς ἀναλογία· ἕκτον, κρίσις γιὰ τὰ ἕμμετρα κείμενα, πράγμα ποῦ εἶναι τὸ καλύτερο ἀπ' ὅλα ὅσα ἐνυπάρχουν στὴν τέχνη.

§ 2 ΠΕΡΙ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

Ἀνάγνωσις εἶναι προφορά τῶν ποιημάτων, δηλαδὴ τῶν κειμένων ποῦ εἶναι γραμμένα μὲ μέτρο, ἢ τῶν συγγραμμάτων, τῶν γραμμένων δηλαδὴ χωρὶς μέτρο.

Πρέπει νὰ διαβάξει κανεὶς μὲ ἠθοποιία, σύμφωνα μὲ τὴν προσωπιδία καὶ μὲ κατάλληλη ἄρθρωση. Ἀπὸ τὸν τρόπο ἠθοποιίας προέρχεται ἡ βαδύτερη ἀξία τῶν ἀναγινωσκόμενων, ἀπὸ τὴν προσωπιδία διαπιστώνεται ἡ ποιότητα τῆς τέχνης τοῦ κειμένου, ἀπὸ τὴν ἄρθρωση ἀντιλαμβανόμεστε τὸ νόημα τοῦ ἔργου. Ἐτσι, τὴν τραγωδίαν τὴν διαβά- ζουμε μὲ φωνὴ δυνατὴ καὶ ἐπιβλητικὴ, τὴν κωμωδίαν μὲ τρόπο παραστατικὸ καὶ μιμητικὸ, τὰ ἐλεγεία μὲ τὸν ὀξύφωνο, τὰ ἔπη μὲ τονισμένη φωνή, τὴ λυρικήν ποιήσιν μὲ μελωδικότητα καὶ τοὺς οἴκτους μὲ σπασμένη φωνή καὶ ὄρηνο. Γιατὶ ὅσα τελοῦνται χωρὶς τίς παραπάνω προϋποθέσεις καὶ τὴν ἀξία τῶν ποιημάτων εὐτελίζουσιν καὶ τὴν παιδευτικὴν ἐπιρροὴν στοὺς ἀναγνώστες ὑποβαθμίζουσιν κατὰ τρόπον ἐξο- ντωτικόν.

§ 3 ΠΕΡΙ ΤΟΝΟΥ

Ὁ τόνος εἶναι μιὰ ἀπήχησις φωνῆς ποῦ διαθέτει ἀρμονία, ἀποδίδει ὀξείαν ἀπόχρωση, μεταπίπτει σὲ βαρεῖαν ἀπόχρωση, εἶναι ταυτόχρονα ὀξὺς καὶ βαρὺς καὶ ἀποτελεῖ τὴν περισπωμένην.

5

§ 4 (4 et 5b) ΠΕΡΙ ΣΤΙΓΜᾶΣ

στιγμαί εἰσι τρεῖς· τελεία, μέση, ὑποστιγμή. † καὶ ἡ μὲν τελεία στιγμή ἐστὶ διανοίας ἀπηρτισμένης σημεῖον, μέση δὲ σημεῖον πνεύματος ὅ ἐνεκεν παραλαμβανόμενον, ὑποστιγμή δὲ διανοίας μηδέπω ἀπηρτισμένης
10 ἄλλ' ἔτι ἐνδεούσης σημεῖον.

Τίνι διαφέρει στιγμή ὑποστιγμῆς; Χρόνῳ· ἐν μὲν γὰρ τῇ στιγμή^{p 630 b} πολὺ τὸ διάστημα, ἐν δὲ τῇ ὑποστιγμῇ παντελῶς ὀλίγον. 15

§ 5 (5b) ΠΕΡΙ ῬΑΨΩΔΙΑΣ

Ῥαψωδία ἐστὶ μέρος ποιήματος ἐμπεριειληφός τινα ὑπόθεσιν. εἴρη-
5 ται δὲ ῥαψωδία † οἰονεὶ ῥαβδωδία τις οὖσα, ἀπὸ τοῦ δαφνίνῃ ῥάβδῳ 20
περιερχομένους ἄδειν τὰ Ὀμήρου ποιήματα.

25

§ 6 (7 b) ΠΕΡΙ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ

Γράμματά ἐστιν εἰκοσιτέσσαρα ἀπὸ τοῦ ᾠ μέχρι τοῦ ῶ. γράμματα
δὲ λέγεται διὰ τὸ γραμμαῖς καὶ ἔνυμαῖς τυποῦσθαι· γράψαι γὰρ τὸ ξύ-
30 και παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ὡς καὶ παρ' Ὀμήρῳ «Νῦν δέ μ' ἐπιγρά-
ψας ταρσὸν ποδὸς εὐχεαὶ αὐτῶς» (Λ 388). Τὰ δὲ αὐτὰ καὶ 5
στοιχεῖα καλεῖται διὰ τὸ ἔχειν στοιχόν τινα καὶ τάξιν. —

^{p 631 b} Τούτων φωνήεντα μὲν ἐστὶν ἑπτὰ· ᾠ ἔ ἦ ἰ ὄ ὕ ῶ. φωνήεντα δὲ
λέγεται, ὅτι φωνὴν ἀφ' ἑαυτῶν ἀποτελεῖ.

Τῶν δὲ φωνηέντων μακρὰ μὲν ἐστὶ δύο, ἦ καὶ ῶ, βραχέα δύο, ^{p 631 b}
ἔ καὶ ὄ, δίχρονα τρία, ᾠ ἰ ὕ. δίχρονα δὲ λέγεται, ἐπεὶ ἐκτείνεται καὶ 5
συστέλλεται.

Προτακτικὰ φωνήεντα πέντε· ᾠ ἔ ἦ ὄ ῶ. προτακτικὰ δὲ λέγεται,
5 ὅτι προτασσόμενα τοῦ ἰ καὶ ὕ συλλαβὴν ἀποτελεῖ, οἷον ᾠἰ ᾠὕ. ὑπο-
τακτικὰ δύο· ἰ καὶ ὕ. καὶ τὸ ὕ δὲ ἐνίοτε προτακτικόν ἐστὶ τοῦ ἰ, ὡς
ἐν τῷ μυθία καὶ ἄρπυια. 10

§ 4 ΠΕΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

Οἱ στιγμῆς εἶναι τρεῖς· ἡ τελεία, ἡ μέση καὶ ἡ ὑποστιγμή. Καὶ ἡ
μὲν τελεία εἶναι σύμβολο πλήρους ἐννοίας, ἡ δὲ μέση εἶναι σύμβολο
ποῦ χρησιμοποιεῖται γὰρ νὰ πάρομε ἀνάσα, ἡ δὲ ὑποστιγμή¹⁵ εἶναι
σύμβολο ἐννοίας ποῦ δὲν συμπληρώνεται, ἀλλὰ τῆς λείπει κάτι.

Σὲ τί διαφέρει ἡ στιγμή ἀπὸ τὴν ὑποστιγμῆς;

Στὸν χρόνο: Γιατὶ στὴ στιγμή ὑπάρχει ἀρκετὸ χρονικὸ διάστη-
μα, ἐνῶ στὴν ὑποστιγμῆ πολὺ μικρό.

§ 5 ΠΕΡΙ ΡΑΨΩΔΙΑΣ

Ἡ ραψωδία εἶναι μέρος ποιήματος ποῦ περιέχει κάποια ὑπόθεση,
ὀνομάσθηκε δὲ ραψωδία —κατὰ κάποιο τρόπο ραβδωδία— ἐπειδὴ κά-
ποιοι, περιερχόμενοι, ἔβαλλαν τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου κρατώντας
ραβδί ἀπὸ δάφνη.

§ 6 ΠΕΡΙ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ

Τὰ γράμματα εἶναι εἰκοσιτέσσαρα ἀπὸ τὸ α (ἄλφα) ἕως τὸ ω (ὦ-
μέγα). Λέγονται δὲ γράμματα ἐπειδὴ καταχωροῦνται μὲ γραμμῆς καὶ
ξύσμο¹⁶. Τὸ γράψιμο ἦταν τὸ ξύσμο στοὺς παλαιούς, ὅπως μνημο-
νεύεται καὶ στὸν Ὀμηρο: «Νῦν δέ μ' ἐπιγράψας ταρσὸν ποδὸς εὐχεαὶ
αὐτῶς» (Λ 388). Αὐτὰ καλοῦνται καὶ στοιχεῖα, ἐπειδὴ ἀκολουθοῦν
μὴ γράμμῃ μὲ τάξιν.

Ὑπάρχουν ἑπτὰ φωνήεντα: α, ε, η, ι, ο, υ, ω· λέγονται δὲ φωνήεντα
ἐπειδὴ ἐκφέρουν μόνον τοὺς ἑναν ἦχο.

Ἀπὸ τὰ φωνήεντα δύο εἶναι μακρὰ, τὸ η καὶ τὸ ω, δύο εἶναι βρα-
χέα, τὸ ε καὶ τὸ ο, καὶ τρία δίχρονα, τὰ α, ι, υ. Λέγονται δὲ δίχρονα
γιατὶ ἐκτείνονται καὶ συστέλλονται.

Ὑπάρχουν προτακτικὰ πέντε φωνήεντα: α, ε, η, ο, ω. Λέγονται
προτακτικὰ γιατί προτάσσονται τοῦ ι καὶ τοῦ υ καὶ ἀποτελοῦν συλ-
λαβή, ὅπως αι, αυ. Ὑπάρχουν δύο ὑποτακτικὰ, τὸ ι καὶ τὸ υ. Καὶ τὸ υ
εἶναι καμμιά φορά προτακτικὸ τοῦ ι, ὅπως στίς λέξεις μυθία καὶ ἄρ-
πυια.

Δίφθογγοι δέ εἰσιν $\xi\epsilon$ · $\alpha\bar{i}$ $\alpha\bar{u}$ $\epsilon\bar{i}$ $\epsilon\bar{u}$ $\omicron\bar{i}$ $\omicron\bar{u}$.

681 β γ δ ζ θ κ λ μ ν ξ π
 ρ σ τ ϕ χ ψ . σύμφωνα δὲ ϕ λέγονται, ὅτι αὐτὰ μὲν καθ' ἑαυτὰ
 15 φωνὴν οὐκ ἔχει, συντασσόμενα δὲ μετὰ τῶν φωνηέντων φωνὴν
 ἀποτελεῖ.

Τούτων ἡμίφωνα μὲν ἐστὶν ὀκτώ· ζ ξ ψ λ μ ν ρ σ . ἡμίφωνα δ
 δὲ λέγεται, ὅτι παρ' ὅσων ἦττον τῶν φωνηέντων εὐφωνα καθέστηκεν ρ 681 δ
 ἐν τε τοῖς μυγμοῖς καὶ σιγμοῖς. Ἄφωνα δὲ ἐστὶν ἑννέα· β γ δ κ π
 τ θ ϕ χ . ἄφωνα δὲ λέγεται, ὅτι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐστὶν κακόφωνα, 20
 ὡςπερ ἄφωνον λέγομεν τὸν τραγῳδὸν τὸν κακόφωνον.

5 Τούτων ψιλὰ μὲν ἐστὶ τρία, κ π τ , δασέα τρία, θ ϕ χ , μέσα δὲ
 681 β γ δ . μέσα δὲ εἴρηται, ὅτι τῶν μὲν ψιλῶν ἐστὶ δασύτερα,
 20 τῶν δὲ δασέων ψιλοτέρα. καὶ ἐστὶ τὸ μὲν β μέσον τοῦ π καὶ ϕ , τὸ
 δὲ γ μέσον τοῦ κ καὶ χ , τὸ δὲ δ μέσον τοῦ θ καὶ τ . Ἀντιστοιχεῖ δὲ
 τὰ δασέα τοῖς ψιλοῖς, τῷ μὲν π τὸ ϕ , οὕτως· «Ἀλλά μοι εἶφ' ὅπη
 30 ἔσχεσ ϕ ἰὼν εὐεργέα νῆα» (ι 279), τῷ δὲ κ τὸ χ · «Αὐτίχ' ὁ μὲν δ
 χλαῖνάν ϕ τε χιτῶνά τε ἔννυτ' Ὀδυσσεύς» (ε 229), τὸ δὲ θ τῷ
 τ · «Ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ϕ ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῆ» ρ 681
 <Γ 95>.

Ἔτι δὲ τῶν συμφώνων διπλᾶ μὲν ἐστὶ τρία· ζ ξ ψ . διπλᾶ δὲ εἴ-
 5 ρηται, ὅτι ἐν ἑκαστῶν αὐτῶν ἐκ δύο συμφώνων σύγκειται, τὸ μὲν ζ ἐκ δ
 τοῦ σ καὶ θ , τὸ δὲ ξ ἐκ τοῦ κ καὶ τ , τὸ δὲ ψ ἐκ τοῦ π καὶ ϕ .

Ἀμετάβολα τέσσαρα· λ μ ν ρ . ἀμετάβολα δὲ λέγεται, ὅτι οὐ
 μεταβάλλει ἐν τοῖς μέλλουσι τῶν ῥημάτων οὐδὲ ἐν ταῖς κλίσεσι τῶν
 ὀνομάτων. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ ὑγρά καλεῖται. —

10 Τελικὰ ἀρσενικῶν ὀνομάτων ϕ ἀνεπεκτάτων κατ' εὐθείαν καὶ ἐνικήν
 πτώσιν στοιχεῖά ἐστὶ πέντε· ν ξ ρ σ ψ , οἷον Δίω ν Φοῖνι ξ Νέ-
 κτω ρ Πάρις Πέλο ψ . θηλυκῶν δὲ ὀκτώ· α η ω ν ξ ρ σ ψ , οἷον
 Μοῦσα Ἑλένη Κλειώ χελιδῶν ἔλι ξ μήτηρ Θετίς λαίλα ψ . ρ 682 δ
 οὐδέτερον δὲ $\xi\epsilon$ · α i ν ρ σ ψ , οἷον ἄρμα μέλι δένδρον ὕδω ρ 15
 δέπας δόρυ. τινὲς δὲ προστιθέασι καὶ τὸ \omicron , οἷον ἄλλο. Δυϊκῶν δὲ

Οἱ δίφθογγοι εἶναι ἔξι: $\alpha\iota$, $\alpha\upsilon$, $\epsilon\iota$, $\epsilon\upsilon$, $\omicron\iota$, $\omicron\upsilon$.

Τὰ σύμφωνα εἶναι τὰ ὑπόλοιπα δέκα ἐπτά: β , γ , δ , ζ , θ , κ , λ , μ , ν ,
 ξ , π , ρ , σ , τ , ϕ , χ , ψ . Λέγονται σύμφωνα ἐπειδὴ τὰ ἴδια δὲν ἔχουν φωνή,
 ἀλλὰ συντασσόμενα μετὰ φωνηέντων ἀποτελοῦν φθόγγο.

Ἀπ' αὐτὰ ὀκτώ εἶναι ἡμίφωνα: ζ , ξ , ψ , λ , μ , ν , ρ , σ . Λέγονται
 ἡμίφωνα γιὰτὶ ἔχουν μειωμένη εὐφωνία ἔναντι τῶν φωνηέντων, ἀποδί-
 δουν μούγκρισμα ἢ ἀκούγεται συριγμός¹⁷. Τὰ ἄφωνα εἶναι ἑννέα: β , γ ,
 δ , κ , π , τ , θ , ϕ , χ . Λέγονται δὲ ἄφωνα ἐπειδὴ εἶναι κακόφωνα, ὅπως
 λέμε ἄφωνο αὐτὸν τὸν ἠθοποιὸ πού παίζει τραγωδία καὶ ἔχει ἄσχημη
 φωνή.

Ἀπὸ αὐτὰ τὰ ψιλὰ εἶναι τρία: κ , π , τ , τὰ δασέα τρία: θ , ϕ , χ , τὰ
 μέσα τρία: β , γ , δ . Λέγονται δὲ μέσα γιὰτὶ εἶναι δασύτερα ἀπὸ τὰ ψιλὰ
 καὶ ψιλοτέρα ἀπὸ τὰ δασέα. Καὶ τὸ β εἶναι μέσον τῶν π καὶ ϕ , τὸ γ
 εἶναι μέσον τῶν κ καὶ χ καὶ τὸ δ εἶναι μέσον τῶν θ καὶ τ . Ἀντιστοι-
 χοῦν δὲ τὰ δασέα στὰ ψιλὰ, στὸ δὲ π τὸ ϕ . Ἔτσι «Ἀλλά μοι εἶφ' ὅπη
 30 ἔσχεσ ἰὼν εὐεργέα νῆα» (ι 279). Στὸ δὲ κ τὸ χ : «Αὐτίχ' ὁ μὲν χλαῖνάν
 τε χιτῶνά τε ἔννυτ' Ὀδυσσεύς» (ε 229). Τὸ δὲ θ στὸ τ . «Ὡς ἔφαθ'
 οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῆ» (Γ 95).

Ἐπὶ αὐτὰ εἶναι τρία διπλᾶ σύμφωνα: ζ , ξ , ψ . Λέγονται διπλᾶ ἐπειδὴ
 καθένα ἀπ' αὐτὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο σύμφωνα, τὸ μὲν ζ ἀπὸ τὸ σ
 καὶ τὸ θ , τὸ δὲ ξ ἀπὸ τὸ κ καὶ τὸ τ , τὸ δὲ ψ ἀπὸ τὸ π καὶ τὸ ϕ .

Τὰ ἀμετάβολα εἶναι τέσσαρα: λ , μ , ν , ρ . Λέγονται δὲ ἀμετάβολα
 γιὰτὶ δὲν μεταβάλλονται στὸν μέλλοντα τῶν ῥημάτων οὔτε στὶς κλί-
 σεσι τῶν ὀνομάτων. Αὐτὰ λέγονται καὶ ὑγρά.

Τελικὰ στοιχεῖα ἀρσενικῶν ὀνομάτων χωρὶς ἕκταση στὴν εὐθεία
 ἐνική πτώση εἶναι πέντε: ν , ξ , ρ , σ , ψ , ὅπως στὶς λέξεις Δίω ν , Φοῖνι ξ ,
 Νέκτω ρ , Πάρις, Πέλο ψ . Ὅσον ἀφορᾷ τὰ θηλυκὰ, εἶναι ὀκτώ: α , η , ω ,
 ν , ξ , ρ , σ , ψ , ὅπως στὶς λέξεις Μοῦσα, Ἑλένη, Κλειώ, χελιδῶν, ἔλι ξ ,
 μήτηρ, Θετίς, λαίλα ψ . Στὰ οὐδέτερα ἔξι: α , i , ν , ρ , σ , ψ , ὅπως στὶς
 λέξεις ἄρμα, μέλι, δένδρον, ὕδω ρ , δέπας, δόρυ. Μερικοὶ προσθέτουν
 καὶ τὸ \omicron , ὅπως στὴ λέξη ἄλλο. Στὸν δυϊκὸ εἶναι τρία: α , ϵ , ω , ὅπως

τρία· $\bar{a} \bar{e} \bar{\omega}$, οἷον Ἄτρείδα Ἐκτορε φίλω. Πληθυντικῶν δὲ τέσσαρα·
 5 $\delta \iota \tau \bar{a} \bar{\eta}$, οἷον φίλοι Ἐκτορες βιβλία βέλη.

20

§ 7 (8b) ΠΕΡΙ ΣΥΛΛΑΒΗΣ

Κυλλαβὴ ἐστὶ κυρίως κύλληψις συμφώνων μετὰ φωνήεντος ἢ φω-
 5 νήεντων, οἷον $\bar{\kappa}\bar{\alpha}\bar{\rho}$ βοῦς· καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἡ ἐξ ἑνὸς φωνήεντος,
 οἷον $\bar{a} \bar{\eta}$.

§ 8 (9b) ΠΕΡΙ ΜΑΚΡΑΣ ΣΥΛΛΑΒΗΣ

Μακρὰ κυλλαβὴ γίνεται κατὰ τρόπους ὀκτώ, φύσει μὲν τρεῖς, θέσει
 5 δὲ πέντε. καὶ φύσει μὲν <1> ἦτοι δτ' ἂν διὰ τῶν μακρῶν στοιχείων ἐκ-
 φέρηται, οἷον ἤρωσ· <2> ἢ δτ' ἂν ἔχη ἓν τι τῶν διχρόνων κατ' ἕκτασιν
 παραλαμβανόμενον, οἷον Ἄρησ· <3> ἢ δτ' ἂν ἔχη μίαν τῶν διφθόγγων,
 οἷον Αἴας. θέσει δὲ <1> ἦτοι δτ' ἂν εἰς δύο σύμφωνα λήγη, οἷον ἄλς·
 <2> ἢ δτ' ἂν βραχεῖ ἢ βραχυνομένῳ φωνήεντι ἐπιφέρηται δύο σύμφωνα,
 5 οἷον ἀγρός· <3> ἢ δτ' ἂν εἰς ἀπλοῦν σύμφωνον λήγη καὶ τὴν ἐξῆς ἔχη
 ἀπὸ συμφώνου ἀρχομένην, οἷον ἔργον· <4> ἢ δτ' ἂν διπλοῦν σύμφω-
 νον ἐπιφέρηται, οἷον ἔξω· <5> ἢ δτ' ἂν τ διπλοῦν σύμφωνον λήγη,
 οἷον Ἄραψ.

§ 9 (10b) ΠΕΡΙ ΒΡΑΧΕΙΑΣ ΣΥΛΛΑΒΗΣ

Βραχεῖα κυλλαβὴ γίνεται κατὰ τρόπους δύο, <1> ἦτοι δτ' ἂν ἔχη ἓν
 10 τι τῶν φύσει βραχέων, οἷον βρέφος· <2> ἢ δτ' ἂν ἔχη ἓν τι τῶν διχρό-
 νων κατὰ συστολὴν παραλαμβανόμενον, οἷον Ἄρησ.

15

§ 10 (11b) ΠΕΡΙ ΚΟΙΝΗΣ ΣΥΛΛΑΒΗΣ

Κοινὴ κυλλαβὴ γίνεται κατὰ τρόπους τρεῖς, <1> ἦτοι δτ' ἂν εἰς φω-
 5 νήεν μακρὸν λήγη καὶ τὴν ἐξῆς ἔχη ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην, οἷον
 «Οὐ τί μοι αἰτίη ἐσσί· θεοὶ νύ μοι αἰτιοὶ εἰσιν» <Γ 164>·
 <2> ἢ δτ' ἂν βραχεῖ ἢ βραχυνομένῳ φωνήεντι ἐπιφέρηται δύο σύμφωνα,
 5 οἷον τὸ μὲν δεύτερον ἀμετάβολον, τὸ δὲ ἡγούμενον καθ' ἓν ἄφωμόν

Ἄτρείδα, Ἐκτορε, φίλω. Στὸν πληθυντικὸν δὲ τέσσαραι· $\iota, \sigma, \alpha, \eta$, ὅπως
 στὶς λέξεις φίλοι, Ἐκτορες, βιβλία, βέλη.

§ 7 ΠΕΡΙ ΣΥΛΛΑΒΗΣ

Ἡ κυλλαβὴ εἶναι κυρίως συνένωση συμφώνων μετὰ ἓνα φωνήεν ἢ μετὰ
 φωνήεντα, ὅπως οἱ κυλλαβὲς $\bar{\kappa}\bar{\alpha}\bar{\rho}$, $\bar{\beta}\bar{o}\bar{\upsilon}\bar{\varsigma}$ · καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἡ κυ-
 λαβὴ ποῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα φωνήεν, σὰν τὴν \bar{a} , $\bar{\eta}$.

§ 8 ΠΕΡΙ ΜΑΚΡΑΣ ΣΥΛΛΑΒΗΣ

Ἡ μακρὰ κυλλαβὴ σχηματίζεται μετὰ ὀκτὼ τρόπους, ἐκ φύσεως
 μὲν τρεῖς, ἐκ θέσεως δὲ πέντε. Καὶ ἐκ φύσεως σχηματίζεται 1) ὅταν
 ἐκφέρεται μετὰ μακρὰ στοιχεῖα, ὅπως ἤρωσ· 2) ὅταν ἐμπεριέχει ἓνα δίχρο-
 νο κατ' ἕκτασιν, ὅπως Ἄρησ· 3) ὅταν διαδέτεται μιὰ ἀπὸ τῶν διφθόγγων,
 ὅπως Αἴας.

Ἐκ θέσεως σχηματίζεται 1) ὅταν λήγει σὲ δύο σύμφωνα, ὅπως
 ἄλς· 2) ὅταν σ' ἓνα βραχὺ ἢ βραχυνομένο φωνήεν ἀκολουθοῦν δύο σύμ-
 φωνα, ὅπως ἀγρός· 3) ἢ ὅταν λήγει σὲ ἀπλὸν σύμφωνον καὶ τὴν ἐπομένην
 ἔχει νὰ ἀρχίζει ἀπὸ σύμφωνον, ὅπως ἔργον· 4) ὅταν ἀκολουθεῖ διπλὸν
 σύμφωνον, ὅπως ἔξω· 5) ὅταν λήγει σὲ διπλὸν σύμφωνον, ὅπως Ἄραψ.

§ 9 ΠΕΡΙ ΒΡΑΧΕΙΑΣ ΣΥΛΛΑΒΗΣ

Ἡ βραχεῖα κυλλαβὴ σχηματίζεται κατὰ δύο τρόπους· 1) ὅταν
 ἔχει ἓνα ἀπὸ τὰ ἐκ φύσεως βραχεῖα φωνήεντα, ὅπως βρέφος· 2) ὅταν
 ἔχει ἓνα ἀπὸ τὰ δίχρονα ποῦ ἔχει ὑποστῆ συστολή, ὅπως Ἄρησ.

§ 10 ΠΕΡΙ ΚΟΙΝΗΣ ΣΥΛΛΑΒΗΣ

Ἡ κοινὴ κυλλαβὴ¹⁸ σχηματίζεται κατὰ τρεῖς τρόπους· 1) ὅταν
 λήγει σὲ μακρὸν φωνήεν καὶ ἡ ἐπομένη κυλλαβὴ ἀρχίζει ἀπὸ φωνήεν,
 ὅπως στὸ στίχο «Οὐ τί μοι αἰτίη ἐσσί· θεοὶ νύ μοι αἰτιοὶ εἰσιν» (Γ
 164)· 2) ὅταν ἓνα βραχὺ ἢ βραχυνομένο φωνήεν ἀκολουθοῦν δύο σύμ-
 φωνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ δεύτερον εἶναι ἀμετάβολο, τὸ δὲ προηγούμενον

ἔστιν, οἶον «Πάτροκλέ μοι δειλῆ πλείστον κεχαρισμένε θυμῷ» (Τ 287). <β> ἢ δτ' ἂν βραχεῖα οὐσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου καὶ τὴν ἔξῃς ἔχη ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην, οἶον «Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης» <Ξ 1>.

30

§ 11 (12 et 13b) ΠΕΡΙ ΛΕΞΕΩΣ

Λέξις ἐστὶ μέρος ἐλάχιστον τοῦ κατὰ σύνταξιν λόγου.

5 Λόγος δέ ἐστι πεζῆς λέξεως σύνθεσις διάνοιαν αὐτοτελῆ δηλοῦσα. p 631
5 Τοῦ δὲ λόγου μέρη ἐστὶν ὀκτώ· ὄνομα, ῥῆμα, μετοχή, ἄρθρον, ἀντωνυμία, πρόθεσις, ἐπίρρημα, σύνδεσμος. ἢ γὰρ προσηγορία ὡς εἶδος τῷ ὀνόματι ὑποβέβληται.

† ἈΡΧὴ τῶν ὀκτῶ μερῶν τοῦ λόγου

p 634 b

§ 12 (14b) ΠΕΡΙ ὈΝΟΜΑΤΟΣ

10

Ὀνομά ἐστι μέρος λόγου πτωτικόν, σῶμα ἢ πρᾶγμα σημαῖνον, σῶμα μὲν οἶον λίθος, πρᾶγμα δὲ οἶον παιδεία, κοινῶς τε καὶ ἰδίως λεγόμενον, κοινῶς μὲν οἶον ἄνθρωπος ἵππος, ἰδίως δὲ οἶον Σωκράτης. — Παρέπεται δὲ τῷ ὀνόματι πέντε· γένη, εἶδη, σχήματα, ἀριθμοί, πτώσεις.

Γένη μὲν οὖν εἰσι τρία· ἀρσενικόν, θηλυκόν, οὐδέτερον. ἔνιοι δὲ p 634 b προστιθέασιν τούτοις ἄλλα δύο, κοινόν τε καὶ ἐπίκοινον, κοινόν μὲν οἶον ἵππος κύων, ἐπίκοινον δὲ οἶον χελιδῶν ἀετός.

Εἶδη δὲ δύο, πρωτότυπον καὶ παράγωγον. πρωτότυπον μὲν οὖν ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν πρώτην θέσιν λεχθέν, οἶον Γῆ. παράγωγον δὲ τὸ ἀφ' ἑτέρου τὴν γένεσιν ἐσχηκός, οἶον Γαιήϊος <η 324>.

5

25 Εἶδη δὲ παραγῶγων ἐστὶν ἑπτὰ· πατρωνυμικόν, κτητικόν, συγκριτικόν, ὑπερθετικόν, ὑποκοριστικόν, παρώνυμον, ῥηματικόν.

<1> Πατρωνυμικόν μὲν οὖν ἐστὶ τὸ κυρίως ἀπὸ πατρὸς ἐσχηματισμένον, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τὸ ἀπὸ προγόνων, οἶον Πηλείδης, Αἰακίδης ὁ Ἀχιλλεύς. — Τύποι δὲ τῶν πατρωνυμικῶν ἀρσενικῶν μὲν p 634 b

εἶναι ἄφωνο, ὅπως στὸ στίχο «Πάτροκλέ μοι δειλῆ πλείστον κεχαρισμένε θυμῷ» (Τ 287). 3) ὅταν μιὰ βραχεῖα συλλαβὴ στὸ τέλος μιᾶς λέξεως ἀκολουθεῖται ἀπὸ ἄλλη λέξη ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν, ὅπως στὸν στίχο «Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης» (Ξ 1).

§ 11 ΠΕΡΙ ΛΕΞΕΩΣ

Ἡ λέξη εἶναι τὸ μικρότερο μέρος τοῦ συντεταγμένου λόγου. Ὁ δὲ λόγος εἶναι σύνθεσις πεζῆς λέξεως ποὺ δηλώνει μιὰ αὐτοτελῆ ἔννοια. Ὁκτώ εἶναι τὰ μέρη τοῦ λόγου: ὄνομα, ῥῆμα, μετοχή, ἄρθρο, ἀντωνυμία, πρόθεσις, ἐπίρρημα, σύνδεσμος. Τὸ προσηγορικὸ ὄνομα ὑπάγεται ὡς εἶδος στὸ ὄνομα γενικῶς.

ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΜΕΡΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

§ 12 ΠΕΡΙ ΟΝΟΜΑΤΟΣ

Τὸ ὄνομα εἶναι μέρος τοῦ λόγου ποὺ διαθέτει πτώσεις, σημαίνει σῶμα ἢ πρᾶγμα, σῶμα ὅπως λίθος, καὶ πρᾶγμα, ὅπως παιδεία· ἐκφράζει προσηγορικὴ καὶ κύρια ἔννοια, προσηγορικὴ, ὅπως ἄνθρωπος, ἵππος, κύρια, ὅπως Σωκράτης.

Τὸ ὄνομα ἀκολουθοῦν δὲ πέντε κατηγορίες: γένη, εἶδη, σχήματα, ἀριθμοὶ καὶ πτώσεις.

Τὰ γένη εἶναι τρία: ἀρσενικό, θηλυκὸ καὶ οὐδέτερο, μερικοὶ δὲ προσθέτουν καὶ ἄλλα δύο, τὸ κοινὸ καὶ τὸ ἐπίκοινο· κοινὸ, ὅπως ἵππος, κύων, ἐπίκοινο δέ, ὅπως χελιδῶν, ἀετός.

Δύο εἶδη ὑπάρχουν: τὸ πρωτότυπο καὶ τὸ παράγωγο. Πρωτότυπο εἶναι αὐτὸ ποὺ λέγεται κατ' ἀρχὴν, ὅπως Γῆ, παράγωγο δὲ αὐτὸ ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἄλλο, ὅπως Γαιήϊος (η 324).

Εἶδη παραγῶγων ὑπάρχουν ἑπτὰ: πατρωνυμικό, κτητικό, συγκριτικό, ὑπερθετικό, ὑποκοριστικό, παρώνυμο, ῥηματικό.

1) Πατρωνυμικό εἶναι τὸ ὄνομα ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα, καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς προγόνους, ὅπως Πηλείδης, Αἰακίδης ὁ Ἀχιλλεύς. Ὑπάρχουν τρεῖς τύποι τῶν ἀρσενικῶν

τρεις, ὁ εἰς δης, ὁ εἰς ων, ὁ εἰς αδιος, οἶον Ἀτρείδης, Ἀτρείων, 30
καὶ ὁ τῶν Αἰολέων ἴδιος τύπος Ὑρράδιος· Ὑρρα γὰρ παῖς ὁ Πιττα-
κόσ. θηλυκῶν δὲ οἱ ἴσοι τρεῖς, ὁ εἰς ἰε, οἶον Πριαμῖς, καὶ ὁ εἰς αῖ,
5 οἶον Πελιάς, καὶ ὁ εἰς νῆ, οἶον Ἀδρηστίνη (Ε 412). — Ἀπὸ δὲ p 685 b
μητέρων οὐ σχηματίζει πατρωνυμικὸν εἶδος ὁ Ὅμηρος, ἀλλ' οἱ νεώτεροι.

⟨2⟩ Κτητικὸν δὲ ἐστὶ τὸ ὑπὸ τὴν κτήσιν πεπτωκός, ἐμπεριελημ-
p 685 b μένου τοῦ κτήτορος, οἶον † Νηλήϊοι ἵπποι (Λ 597), Ἐκτόρεος
χιτῶν (Β 416), Πλατωνικὸν βιβλίον.

5 ⟨3⟩ Συγκριτικὸν δὲ ἐστὶ τὸ τὴν σύγκρισιν ἔχον ἐνὸς πρὸς
ἓνα ὁμοιογενῆ, ὡς Ἀχιλλεὺς ἀνδρείότερος Αἴαντος, ἢ ἐνὸς
πρὸς πολλοὺς ἑτερογενεῖς, ὡς Ἀχιλλεὺς ἀνδρείότερος τῶν 5
Τρώων. Τῶν δὲ συγκριτικῶν τύποι εἰσὶ τρεῖς, ὁ εἰς τερσ, οἶον
ὀξύτερος βραδύτερος, καὶ ὁ εἰς ὠν † καθαρός, οἶον βελτίων p 685 b
καλλίων, καὶ ὁ εἰς ὠν, οἶον κρείστων ἤστων.

⟨4⟩ Ὑπερθετικὸν δὲ ἐστὶ τὸ κατ' ἐπίτασιν ἐνὸς πρὸς πολλοὺς παρα-
λαμβανόμενον ἐν συγκρίσει. Τύποι δὲ αὐτοῦ εἰσὶ δύο, ὁ εἰς τᾶτος, οἶον
5 ὀξύτατος βραδύτατος, καὶ ὁ εἰς τῶς. οἶον ἀριστος μέγιστος. 15

⟨5⟩ Ὑποκοριστικὸν δὲ ἐστὶ τὸ μείωσιν τοῦ πρωτοτύπου ἀσυγκρι-
τως δηλοῦν, οἶον ἀνθρωπίσκος λίθαξ μειρακύλλιον.

p 685 b ⟨6⟩ Παρώνυμον δὲ ἐστὶ τὸ παρ' ὄνομα ποιηθέν, οἶον Θέων
† Τρύφων.

30 ⟨7⟩ Ῥηματικὸν δὲ ἐστὶ τὸ ἀπο ῥήματος παρηγμένον, οἶον Φιλή-
μων Νοήμων.

Σχήματα δὲ ὀνομάτων ἐστὶ τρία· ἀπλοῦν, σύνθετον, παρασύν- 5
θετον· ἀπλοῦν μὲν οἶον Μέμνων, σύνθετον δὲ οἶον Ἀγαμέμ-
νων, παρασύνθετον δὲ οἶον Ἀγαμεμνονίδης † Φιλιππίδης. —
Τῶν δὲ συνθέτων διαφοραὶ εἰσὶ τέσσαρες. αἰ μὲν γὰρ αὐτῶν † εἰσὶν ἐκ p 685 b
δύο τελείων, ὡς Χειρίσοφος, αἰ δὲ ἐκ δύο ἀπολείποντων, ὡς Σοφο- 25
κλῆς, αἰ δὲ ἐξ ἀπολείποντος καὶ τελείου, ὡς Φιλόδημος, αἰ δὲ ἐκ
τελείου καὶ ἀπολείποντος, ὡς Περικλῆς.

5 Ἀριθμοὶ τρεῖς· ἐνικός, δυϊκός, πληθυντικός· ἐνικός μὲν ὁ Ὅμηρος, 30

πατρωνυμικῶν· αὐτὰ ποὺ λήγουν σὲ -δης σὲ -ων, σὲ -άδιος ὅπως Ἀ-
τρείδης, Ἀτρείων, καὶ ὁ ἰδιαιτέρος τύπος τῶν Αἰολέων Ὑρράδιος τοῦ
Ἑρρα δηλαδὴ παιδὶ ἦταν ὁ Πιττακός. Τῶν θηλυκῶν ὀνομάτων τρεῖς
εἶναι οἱ τύποι· οἱ λήγοντες σὲ -ις, ὅπως Πριαμῖς, σὲ -ας, ὅπως Πελιάς,
καὶ σὲ -νῆ, ὅπως Ἀδρηστίνη (Ε 412). Ἀπὸ τῆς μητέρας δὲν σχηματί-
ζει πατρωνυμικὸν εἶδος ὁ Ὅμηρος, ἀλλὰ οἱ νεώτεροι.

2) Τὸ κτητικὸν εἶναι τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν κτήσιν, συμπεριλαμβα-
νομένου τοῦ κτήτορος, ὅπως Νηλήϊοι ἵπποι (Λ 597), Ἐκτόρεος χιτῶν
(Β 416), Πλατωνικὸν βιβλίον.

3) Τὸ συγκριτικὸν εἶναι αὐτὸ ποὺ παρουσιάζει σύγκρισιν ἐνὸς πρὸς
ἓνα ὁμοιογενῆ, ὅπως Ἀχιλλεὺς ἀνδρείότερος Αἴαντος, ἢ ἐνὸς πρὸς
πολλοὺς ἑτερογενεῖς, ὅπως Ἀχιλλεὺς ἀνδρείότερος τῶν Τρώων. Τρεῖς
εἶναι οἱ τύποι τῶν συγκριτικῶν, αὐτὸς ποὺ λήγει σὲ -τερος, ὅπως ὀξύ-
τερος, βραδύτερος, ὁ καθαρὸς τύπος ποὺ λήγει σὲ -ων, ὅπως βελτίων,
καλλίων, καὶ αὐτὸς ποὺ λήγει σὲ -ων, ὅπως κρείστων, ἤστων.

4) Ὑπερθετικὸν εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἓνα συγκρίνεται πρὸς πολλὰ.
Τύποι αὐτοῦ εἶναι δύο, αὐτὸς ποὺ λήγει σὲ -τατος, ὅπως ὀξύτατος,
βραδύτατος καὶ αὐτὸς ποὺ λήγει σὲ -τος, ὅπως ἀριστος, μέγιστος.

5) Ὑποκοριστικὸν εἶναι αὐτὸ ποὺ μειώνει χωρὶς σύγκρισιν τὸ πρω-
τότυπο, ὅπως ἀνθρωπίσκος, λίθαξ, μειρακύλλιον.

6) Παρώνυμο εἶναι αὐτὸ ποὺ σχηματίζεται παρὰ τὸ ὄνομα, ὅπως
Θέων, Τρύφων.

7) Ῥηματικὸν εἶναι αὐτὸ ποὺ παράγεται ἀπὸ ῥήματος, ὅπως Φιλήμων,
Νοήμων.

Ἐπάρχουν τρία σχήματα ὀνομάτων· ἀπλό, σύνθετο, παρασύνθετο.
Ἀπλό, ὅπως Μέμνων, σύνθετο ὅπως Ἀγαμέμνων, καὶ παρασύνθετο
ὅπως Ἀγαμεμνονίδης, Φιλιππίδης. Οἱ διαφορὰς τῶν συνθέτων εἶναι
τέσσαρες. Μερικὰ προέρχονται ἀπὸ δύο τέλεια, ὅπως Χειρίσοφος, με-
ρικὰ ἀπὸ δύο ἀπολείποντα (ἐλλιπῆ), ὅπως Σοφοκλῆς, ἀλλὰ ἀπὸ ἀ-
πολείποντος (ἐλλιπέος) καὶ τελείου, ὅπως Φιλόδημος, καὶ ἀλλὰ ἀπὸ τέ-
λειου καὶ ἀπολείποντος, ὅπως Περικλῆς.

Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι τρεῖς· ἐνικός, δυϊκός καὶ πληθυντικός. Στὸν ἐ-

δυϊκός δὲ τῷ Ὀμήρῳ, πληθυντικός δὲ οἱ Ὀμηροί. — Εἰς δὲ τινες ἐνικοί χαρακτήρες καὶ κατὰ πολλῶν λεγόμενοι, οἷον δῆμος χορός
 p 636 b ὄχλος· καὶ πληθυντικοὶ κατὰ ἐνικῶν τε καὶ δυϊκῶν, ἐνικῶν μὲν ὡς Ἀθηναί Θῆβαι, δυϊκῶν δὲ ὡς ἀμφοτέροι.

Πτώσεις ὀνομάτων εἰς πέντε· ὀρθή, γενική, δοτική, αἰτια-
 5 τική, κλητική. Λέγεται δὲ ἡ μὲν ὀρθή ὀνομαστική καὶ εὐθεία, ἡ δὲ γενική κτητική τε καὶ πατρική, ἡ δὲ δοτική ἐπισταλτική, ἡ δὲ αἰτιατική † κατ' αἰτιατικήν, ἡ δὲ κλητική προσαγορευτική. p 636 b

Ἐποπέπτωκε δὲ τῷ ὀνόματι ταῦτα, ἃ καὶ αὐτὰ εἶδη προσαγορευέ-
 p 636 b ται· κύριον, προσηγορικόν, ἐπίθετον, πρὸς τι ἔχον, ὡς πρὸς τι ἔχον, ὁμώ-
 10 νυμον, συνώνυμον, † διώνυμον, ἐπώνυμον, ἔθνικόν, ἐρωτηματικόν, ἀόριστον, ἀναφορικόν δ καὶ ὁμοιωματικόν καὶ δεικτικόν καὶ ἀνταποδοτικόν
 15 καλεῖται, περιληπτικόν, ἐπιμεριζόμενον, περιεκτικόν, πεποιημένον, γενικόν, † ἰδικόν, τακτικόν, ἀριθμητικόν, ἀπολελυμένον, † μετουσιαστικόν. 5
 <1> Κύριον μὲν οὖν ἐστὶ τὸ τὴν ἰδίαν οὐσίαν σημαῖνον, οἷον Ὀμηρος Σωκράτης.

<2> Προσηγορικόν δὲ ἐστὶ τὸ τὴν κοινὴν οὐσίαν σημαῖνον, οἷον p 636 b
 ἄνθρωπος ἵππος.

<3> Ἐπίθετον δὲ ἐστὶ τὸ ἐπὶ κυρίων ἢ προσηγορικῶν † ὁμωνύμως
 τιθέμενον καὶ δηλοῦν ἔπαινον ἢ ψόγον. λαμβάνεται δὲ τριχῶς, ἀπὸ 20
 5 ψυχῆς, ἀπὸ σώματος, ἀπὸ τῶν ἐκτός· ἀπὸ μὲν ψυχῆς ὡς σώφρων
 p 636 b ἀκόλαστος, ἀπὸ δὲ σώματος ὡς ταχύς βραδύς, ἀπὸ δὲ τῶν ἐκτός
 ὡς πλούσιος πένης.

<4> Πρὸς τι ἔχον δὲ ἐστὶν ὡς πατήρ υἱός φίλος δεξιός.

<5> Ὡς πρὸς τι ἔχον δὲ ἐστὶν ὡς νύξ ἡμέρα † θάνατος ζωή.

<6> Ὀμώνυμον δὲ ἐστὶν † ὄνομα τὸ κατὰ πολλῶν ὁμωνύμως τι-
 25 θέμενον, † οἷον ἐπὶ μὲν κυρίων, ὡς Αἴας ὁ Τελαμώνιος καὶ Αἴας ὁ Ἰλέως, ἐπὶ δὲ προσηγορικῶν, ὡς μῦς θαλάσσιος καὶ μῦς γηγενής.

<7> Συνώνυμον δὲ ἐστὶ τὸ ἐν διαφόροις ὀνόμασι τὸ αὐτὸ δηλοῦν, 30
 οἷον ἄορ ξίφος μάχαιρα σπάθη φάσγανον.

νικό εἶναι ὁ Ὀμηρος, στὸν δυϊκὸ τῷ Ὀμήρῳ καὶ στὸν πληθυντικὸ οἱ Ὀμηροί. Ἐπάρχουν καὶ μερικοὶ τύποι στὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ πού ἀναφέρονται σὲ πληθός, ὅπως δῆμος, χορός, ὄχλος, καὶ τύποι στὸν πληθυντικὸ πού παραπέμπουν στὸν ἐνικὸ καὶ δυϊκὸ ἀριθμὸ· στὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ ἀναφέρονται αἱ Ἀθηναί, αἱ Θῆβαι, στὸν δυϊκὸ δὲ ἀμφοτέροι.

Οἱ πτώσεις τῶν ὀνομάτων εἶναι πέντε: ἡ ὀρθή, ἡ γενική, ἡ δοτική, ἡ αἰτιατική καὶ ἡ κλητική. Ὀνομάζεται δὲ ἡ μὲν ὀρθή ὀνομαστική καὶ εὐθεία, ἡ δὲ γενική κτητική καὶ πατρική, ἡ δὲ δοτική ἐπισταλτική, ἡ δὲ αἰτιατική κατ' αἰτιατικήν, ἡ δὲ κλητική προσαγορευτική.

Ἐπάρχονται στὸ ὄνομα αὐτά, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται καὶ εἶδη: κύριον, προσηγορικόν, ἐπίθετον, πρὸς τι ἔχον, ὡς πρὸς τι ἔχον, ὁμώνυμο, συνώνυμο, διώνυμο, ἐπώνυμο, ἔθνικόν, ἐρωτηματικόν, ἀόριστο, ἀναφορικό (πού καλεῖται καὶ ὁμοιωματικόν καὶ δεικτικόν καὶ ἀνταποδοτικό), περιληπτικόν, ἐπιμεριζόμενον, περιεκτικόν, πεποιημένο, γενικό, (ε)ἰδικόν, τακτικόν, ἀριθμητικόν, ἀπολελυμένο, μετουσιαστικόν.

1) Κύριο εἶναι αὐτὸ πού σημαίνει τὴν ἰδιαίτερη ἔννοια, ὅπως Ὀμηρος, Σωκράτης.

2) Προσηγορικό εἶναι αὐτὸ πού ἔχει κοινὴ σημασία, ὅπως ἄνθρωπος, ἵππος.

3) Ἐπίθετο εἶναι αὐτὸ πού χρησιμοποιεῖται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ σὲ κύρια καὶ σὲ προσηγορικά ὀνόματα καὶ δηλώνει ἔπαινο ἢ ψόγο, λαμβάνεται δὲ ἀπὸ τρία μέρη, ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ ἀπὸ τὰ ἐκτός. Ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ὅπως σώφρων, ἀκόλαστος· ἀπὸ τοῦ σώματος, ὅπως ταχύς, βραδύς· ἀπὸ τὰ ἐκτός, ὅπως πλούσιος, πένης.

4) Πρὸς τι ἔχον, ὅπως πατήρ, υἱός, φίλος, δεξιός.

5) Ὡς πρὸς τι ἔχον, ὅπως νύξ, ἡμέρα, θάνατος, ζωή.

6) Ὀμώνυμο εἶναι ὄνομα πού ἀναφέρεται σὲ πολλὰ πού ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα, ὅπως προκειμένου γιὰ κύρια ὀνόματα, Αἴας ὁ Τελαμώνιος καὶ Αἴας ὁ Ἰλέως, καὶ γιὰ προσηγορικά, ὅπως μῦς θαλάσσιος καὶ μῦς γηγενής.

7) Συνώνυμο εἶναι αὐτὸ πού δηλώνει τὸ ἴδιο σὲ διαφορετικὰ ὀνόματα, ὅπως ἄορ, ξίφος, μάχαιρα, σπάθη, φάσγανον.

- 8) Φερώνυμον δέ ἐστι τὸ ἀπὸ τινος συμβεβηκὸς τεθέν, ὡς Τισαμενός καὶ Μεγαπένθης.
- 9) Διώνυμον δέ ἐστιν ὀνόματα δύο καθ' ἑνὸς κυρίου τεταγμένα, οἷον Ἀλέξανδρος ὁ καὶ Πάρις, οὐκ ἀναστρέφοντος τοῦ λόγου· οὐ γάρ, εἴ τις Ἀλέξανδρος, οὗτος καὶ Πάρις.
- 10) Ἐπώνυμον δέ ἐστιν, ὃ καὶ διώνυμον καλεῖται, τὸ μεθ' ἑτέρου κυρίου καθ' ἑνὸς λεγόμενον, ὡς Ἐνοσίχθων ὁ Ποσειδῶν καὶ Φοῖβος ὁ Ἀπόλλων.
- 11) Ἐθνικὸν δέ ἐστι τὸ ἔθνους δηλωτικόν, ὡς Φρύξ Γαλάτης.
- 12) Ἐρωτηματικὸν δέ ἐστιν, ὃ καὶ πευτικὸν καλεῖται, τὸ κατ' ἐρώτησιν λεγόμενον, οἷον τίς ποῖος πόσος πηλίκος.
- 13) Ἀόριστον δέ ἐστι τὸ τῷ ἐρωτηματικῷ ἐναντίως λεγόμενον, οἷον ὅστις ὁποῖος ὁπόσος ὁπηλίκος.
- 14) Ἀναφορικὸν δέ ἐστιν, ὃ καὶ ὁμοιωματικὸν καὶ δεικτικὸν καὶ ἀνταποδοτικὸν καλεῖται, τὸ ὁμοίωσιν σημαῖνον, οἷον τοιοῦτος τοσοῦτος τηλικούτος.
- 15) Περιληπτικὸν δέ ἐστι τὸ τῷ ἐνικῷ ἀριθμῷ πλήθος σημαῖνον, οἷον δῆμος χορός ὄχλος.
- 16) Ἐπιμεριζόμενον δέ ἐστι τὸ ἐκ δύο ἢ καὶ πλείονων ἐπὶ ἓν ἔχον τὴν ἀναφοράν, οἷον ἐκάτερος ἕκαστος.
- 17) Περιεκτικὸν δέ ἐστι τὸ ἐμφαίνον ἐν ἑαυτῷ τι περιεχόμενον, οἷον δαφνῶν παρθενῶν.
- 18) Πεποιημένον δέ ἐστι τὸ παρὰ τὰς τῶν ἡχῶν ιδιότητα μιμητικῶς εἰρημένον, οἷον φλοῖσβος ροῖζος ἄρυγμαδός.
- 19) Γενικὸν δέ ἐστι τὸ δυνάμενον εἰς πολλὰ εἶδη διαιρεθῆναι, οἷον ζῶον φυτόν.
- 20) Ἰδικὸν δέ ἐστι τὸ ἐκ τοῦ γένους διαιρεθῆναι, οἷον βούς ἵππος ἄμπελος ἐλαία.
- 21) Τακτικὸν δέ ἐστι τὸ τάξιν δηλοῦν, οἷον πρῶτος δεύτερος τρίτος.

- 8) Φερώνυμο εἶναι αὐτὸ πού ὀνομάσθηκε ἀπὸ κάποιο γεγονός, ὅπως Τισαμενός, Μεγαπένθης.
- 9) Διώνυμο εἶναι δύο ὀνόματα πού ἀναφέρονται σὲ ἓνα κύριο, ὅπως Ἀλέξανδρος ὁ ἐπονομαζόμενος καὶ Πάρις, χωρὶς νὰ ἀντιστρέφεται καὶ χωρὶς νὰ σημαίνει ὅτι, ἐὰν κάποιος εἶναι Ἀλέξανδρος, τότε εἶναι καὶ Πάρις.
- 10) Ἐπώνυμο – πού καλεῖται καὶ διώνυμο – εἶναι αὐτὸ πού ἐκφέρεται μαζί με ἓνα ἄλλο κύριο γιὰ ἓνα πρόσωπο, ὅπως Ἐνοσίχθων ὁ Ποσειδῶν καὶ Φοῖβος ὁ Ἀπόλλων.
- 11) Ἐθνικὸ εἶναι αὐτὸ πού ἀναφέρεται σὲ ἐθνικότητα, ὅπως Φρύξ, Γαλάτης.
- 12) Ἐρωτηματικὸ – πού καλεῖται καὶ πευτικὸ – εἶναι αὐτὸ πού χρησιμοποιεῖται γιὰ ἐρώτηση, ὅπως τίς, ποῖος, πόσος, πηλίκος.
- 13) Ἀόριστο δέ εἶναι αὐτὸ πού λέγεται κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐρωτηματικὸ, ὅπως ὅστις, ὁποῖος, ὁπόσος, ὁπηλίκος.
- 14) Ἀναφορικὸ – πού λέγεται καὶ ὁμοιωματικὸ καὶ δεικτικὸ καὶ ἀνταποδοτικὸ – εἶναι αὐτὸ πού σημαίνει ὁμοίωση, ὅπως τοιοῦτος, τοσοῦτος, τηλικούτος.
- 15) Περιληπτικὸ εἶναι αὐτὸ πού σημαίνει τὸ πλήθος στὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ, ὅπως δῆμος, χορός, ὄχλος.
- 16) Ἐπιμεριζόμενο εἶναι αὐτὸ πού ἀναφέρεται ἀπὸ δύο ἢ καὶ περισσότερα σὲ ἓνα, ὅπως ἐκάτερος, ἕκαστος.
- 17) Περιεκτικὸ εἶναι αὐτὸ πού φανερώνει τὸ περιεχόμενον εἰς αὐτό, ὅπως δαφνῶν, παρθενῶν.
- 18) Πεποιημένο εἶναι αὐτὸ πού μιμνεῖται τὴν ιδιότητα τῶν ἡχῶν, ὅπως φλοῖσβος, ροῖζος, ἀρυγμαδός.
- 19) Γενικὸ εἶναι αὐτὸ πού μπορεῖ νὰ διαιρεθεῖ σὲ πολλὰ εἶδη, ὅπως ζῶον, φυτόν.
- 20) Ἰδικὸ εἶναι αὐτὸ πού προῆλθε ἀπὸ τὸ γένος πού διαιρέθηκε, ὅπως βούς, ἵππος, ἄμπελος, ἐλαία.
- 21) Τακτικὸ εἶναι αὐτὸ πού δηλώνει τάξιν, ὅπως πρῶτον, δεύτερον, τρίτον.

<22> Ἀριθμητικὸν δέ ἐστι τὸ ἀριθμὸν σημαίνον, οἷον εἰς δύο ²⁵
 5 τρεῖς.

<23> Ἀπολελυμένον δέ ἐστιν ὃ καθ' ἑαυτὸ νοεῖται, οἷον θεός
 λόγος.

²⁶ <24> † Μετουσιαστικὸν δέ ἐστι τὸ μετέχον οὐσίας τινός, οἷον
 πύρινος δρύϊνος ἐλάφινος. —

Τοῦ δὲ ὀνόματος διαθέσεις εἰς δύο, ἐνέργεια καὶ πάθος, ἐνέργεια ²⁷
 μὲν ὡς κριτῆς ὁ κρίνων, πάθος δὲ ὡς κριτὸς ὁ κρινόμενος. ³⁰

§ 13 (15b) ΠΕΡΙ ῬΗΜΑΤΟΣ

³⁰

Ῥῆμά ἐστι λέξις ἄπτωτος, ἐπιδεικτικὴ χρόνων τε καὶ προσώπων
 5 καὶ ἀριθμῶν, ἐνέργειαν ἢ πάθος παριστάσα. Παρέπεται δὲ τῷ ῥήματι ⁵
 ἢ ²⁸ ὀκτώ, ἐγκλίσεις, διαθέσεις, εἶδη, σχήματα, ἀριθμοί, πρόσωπα, χρόνοι,
 συζυγίαι.

Ἐγκλίσεις μὲν οὖν εἰσι πέντε, ὀριστικὴ, προστακτικὴ, εὐκτικὴ, ὑπο-
 τακτικὴ, ἀπαρέμφατος.

Διαθέσεις εἰςί τρεῖς, ἐνέργεια, πάθος, μεσότης· ἐνέργεια μὲν οἷον ²⁹
³⁰ τύπτω, πάθος δὲ οἷον τύπτομαι, μεσότης δὲ ἢ ποτὲ μὲν ἐνέργειαν
 11 ποτὲ δὲ πάθος παριστάσα, οἷον πέπηγα διέφθορα ἐποιοῦσάμην
 ἐγραψάμην.

Εἶδη δὲ δύο, πρωτότυπον καὶ παράγωγον· πρωτότυπον μὲν οἷον ³⁰
 ἄρδω, παράγωγον δὲ οἷον ἀρδεύω.

Σχήματα τρία, ἀπλοῦν, σύνθετον, παρασύνθετον· ἀπλοῦν μὲν οἷον ¹⁵
 φρονῶ, σύνθετον δὲ οἷον καταφρονῶ, παρασύνθετον δὲ οἷον
³⁰ ἀντιγονίζω φιλιππίζω.

Ἀριθμοὶ τρεῖς, ἐνικός, δυϊκός, πληθυντικός· ἐνικός μὲν οἷον τύπτω,
 δυϊκός δὲ οἷον τύπτετον, πληθυντικός δὲ οἷον τύπτομεν.

³⁰ Πρόσωπα τρία, πρῶτον, δεύτερον, τρίτον· πρῶτον μὲν ἀφ' οὗ ὁ
 λόγος, δεύτερον δὲ πρὸς ὃν ὁ λόγος, τρίτον δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος. ⁵

³⁰ Χρόνοι τρεῖς, ἐνεστώς, παρεληλυθώς, μέλλων. τούτων ὁ παρελη-
 λυθώς ἔχει διαφορὰς τέσσαρας, παρατατικόν, παρακειμένον, ὑπερσυντέ-

22) Ἀριθμητικὸ εἶναι αὐτὸ ποῦ σημαίνει ἀριθμὸν, ὅπως εἶς, δύο,
 τρεῖς.

23) Ἀπολελυμένο εἶναι αὐτὸ ποῦ νοεῖται καθ' ἑαυτό, ὅπως θεός,
 λόγος.

24) Μετουσιαστικὸ εἶναι αὐτὸ ποῦ μετέχει σὲ κάποια οὐσία, ὅ-
 πως πύρινος, δρύϊνος, ἐλάφινος.

Οἱ διαθέσεις τοῦ ὀνόματος εἶναι δύο: ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ πάθος.
 Ἐνέργεια, ὅπως κριτῆς ὁ κρίνων, πάθος ὅπως κριτὸς ὁ κρινόμενος.

§ 13 ΠΕΡΙ ΡΗΜΑΤΟΣ

Τὸ ῥῆμα εἶναι λέξις χωρὶς πτώσεις, ἐπιδεικτικὴ χρόνων καὶ προ-
 σώπων καὶ ἀριθμῶν, ποῦ ἐκφράζει ἐνέργεια ἢ πάθος. Τὰ παρεπόμενα
 τοῦ ῥήματος εἶναι ὀκτώ: ἐγκλίσεις, διαθέσεις, εἶδη, σχήματα, ἀριθ-
 μοί, πρόσωπα, χρόνοι, συζυγίες.

Οἱ ἐγκλίσεις εἶναι πέντε: ὀριστικὴ, προστακτικὴ, εὐκτικὴ, ὑπο-
 τακτικὴ, ἀπαρέμφατος.

Οἱ διαθέσεις εἶναι τρεῖς: αὐτὲς ποῦ δηλώνουν ἐνέργεια, πάθος,
 μεσότητα. Ἐνέργεια, ὅπως τύπτω, πάθος, ὅπως τύπτομαι, ἢ μεσό-
 τητα δὲ ἐκφράζει πότε ἐνέργεια καὶ πότε πάθος, ὅπως πέπηγα, διέ-
 φθορα, ἐποιοῦσάμην, ἐγραψάμην.

Τὰ εἶδη εἶναι δύο: πρωτότυπο καὶ παράγωγο. Πρωτότυπο, ὅπως
 ἄρδω, παράγωγο δὲ, ὅπως ἀρδεύω.

Τὰ σχήματα εἶναι τρία: ἀπλό, σύνθετο, παρασύνθετο. Ἀπλό, ὅπως
 φρονῶ, σύνθετο δὲ, ὅπως καταφρονῶ, παρασύνθετο, ὅπως ἀντιγονίζω
 φιλιππίζω.

Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι τρεῖς: ἐνικός, δυϊκός, πληθυντικός. Ἐνικός μὲν
 ὅπως τύπτω, δυϊκός, ὅπως τύπτετον, πληθυντικός, ὅπως τύπτομεν.

Τὰ πρόσωπα εἶναι τρία: πρῶτο, δεύτερο, τρίτο. Πρῶτο μὲν αὐτὸ
 ποῦ δηλώνει ἀπὸ ποῦ προέρχεται ὁ λόγος, δεύτερο πρὸς αὐτὸν ποῦ
 ἀπευθύνεται, τρίτο δὲ γι' αὐτὸ ποῦ γίνεται λόγος.

Οἱ χρόνοι εἶναι τρεῖς: ἐνεστώς, παρεληλυθώς καὶ μέλλων. Ἐξ
 αὐτῶν ὁ παρεληλυθώς ἔχει τέσσερις διαφοροποιήσεις: παρατατικός,
 παρακειμένος, ὑπερσυντέλικος, ἄοριστος.

35 λικον, ἀόριστον· ὧν συγγένειαί τρεῖς, ἐνεστώτος πρὸς παρατατικόν, παρακειμένου πρὸς ὑπερσυντέλικον, ἀορίστου πρὸς μέλλοντα.

§ 14 (16. 17. 18b) ΠΕΡΙ ΣΥΖΥΓΙΑΣ

5

30 Συζυγία ἐστὶν ἀκόλουθος ῥημάτων κλίσις. Εἰςὶ δὲ συζυγίαι βαρυτόνων μὲν ῥημάτων ἔξ, ὧν <1> ἡ μὲν πρώτη ἐκφέρεται διὰ τοῦ β̄ ἢ φ̄ ἢ π̄ ἢ π̄τ, οἷον λείβω † γράφω τέρω κόπτω.

p 630 b <2> ἡ δὲ δευτέρα διὰ τοῦ γ̄ ἢ κ̄ ἢ χ̄ ἢ π̄τ, οἷον λέγω πλέκω τρέχω τίκτω.

<3> ἡ δὲ τρίτη διὰ τοῦ δ̄ ἢ θ̄ ἢ τ̄, οἷον ἄδω πλήθω ἀνύτω.

<4> ἡ δὲ τετάρτη διὰ τοῦ ζ̄ ἢ τῶν δύο σ̄σ, οἷον φράζω † νύσσω ὀρύσσω.

<5> ἡ δὲ πέμπτη διὰ τῶν τεσσάρων ἀμεταβόλων, λ̄ μ̄ ν̄ ρ̄, οἷον πάλλω νέμω κρίνω σπείρω.

p 630 b <6> ἡ δὲ ἕκτη διὰ καθαροῦ τοῦ ω̄, οἷον ἵππεύω πλέω † βασιλεύω.

Τινὲς δὲ καὶ ἐβδόμην συζυγίαν εἰσάγουσιν διὰ τοῦ ξ̄ καὶ ψ̄, οἷον ἀλέξω ἔψω. —

10 Περισπωμένων δὲ ῥημάτων συζυγίαι εἰσὶ τρεῖς, ὧν <1> ἡ μὲν πρώτη ἐκφέρεται ἐπὶ δευτέρου καὶ τρίτου προσώπου διὰ τῆς εἰ δι- φθόγγου, οἷον νοῶ νοεῖς νοεῖ.

<2> ἡ δὲ δευτέρα διὰ τῆς αἰ διφθόγγου, προσγραφομένου τοῦ ῑ, μὴ συνεκφωνομένου δέ, οἷον βοῶ βοᾶς βοᾶ.

p 630 b <3> ἡ δὲ τρίτη διὰ τῆς οἰ διφθόγγου, οἷον χρυσῶ χρυσοῖς χρυσοῖ. —

20 Τῶν δὲ εἰς μὲ ληρόντων ῥημάτων συζυγίαι εἰσὶ τέσσαρες, ὧν <1> ἡ μὲν πρώτη † ἐκφέρεται ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν περισπωμένων, ὡς ἀπὸ τοῦ τιθῶ γέγονε τίθημι.

<2> ἡ δὲ δευτέρα ἀπὸ τῆς δευτέρας, ὡς ἀπὸ τοῦ ἰστώ γέγονεν ἴστημι.

<3> ἡ δὲ τρίτη ἀπὸ τῆς τρίτης, ὡς ἀπὸ τοῦ διδῶ γέγονε δίδωμι.

<4> ἡ δὲ τετάρτη ἀπὸ τῆς ἕκτης τῶν βαρυτόνων, ὡς ἀπὸ τοῦ πηγνύω γέγονε πήγνυμι.

10

Οἱ συγγένειες εἶναι τρεῖς: τοῦ ἐνεστώτος πρὸς τὸν παρατατικό, τοῦ παρακειμένου πρὸς τὸν ὑπερσυντέλικον, τοῦ ἀορίστου πρὸς τὸν μέλλοντα.

§ 14 ΠΕΡΙ ΣΥΖΥΓΙΑΣ

Ἡ συζυγία ἀκολουθεῖ τὴν κλίση τῶν ῥημάτων. Ὑπάρχουν ἕξι συζυγίαι βαρυτόνων ῥημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων

1) ἡ μὲν πρώτη ἐκφέρεται μὲ τὸ β̄ ἢ φ̄ ἢ π̄ ἢ π̄τ, ὅπως λείβω, γράφω, τέρω, κόπτω.

2) ἡ δὲ δευτέρα μὲ τὰ γ̄ ἢ κ̄ ἢ χ̄ ἢ π̄τ, ὅπως λέγω, πλέκω, τρέχω, τίκτω.

3) ἡ δὲ τρίτη μὲ τὰ δ̄ ἢ θ̄ ἢ τ̄, ὅπως ἄδω, πλήθω, ἀνύτω.

4) ἡ δὲ τέταρτη μὲ τὸ ζ̄ ἢ τὰ σ̄σ, ὅπως φράζω, νύσσω, ὀρύσσω.

5) ἡ δὲ πέμπτη μὲ τὰ τέσσαρα ἀμετάβολα λ, μ, ν, ρ, ὅπως πάλλω, νέμω, κρίνω, σπείρω.

6) ἡ δὲ ἕκτη μὲ τὸ καθαρὸ ω̄, ὅπως ἵππεύω, πλέω, βασιλεύω.

Μερικοὶ ὅμως εἰσάγουσιν καὶ ἑβδομὴν συζυγίαν μὲ τὸ ξ̄ καὶ τὸ ψ̄, ὅπως ἀλέξω, ἔψω.

Τῶν περισπωμένων ῥημάτων ὑπάρχουν τρεῖς συζυγίαι ἀπὸ τῆς ὁποίας

1) ἡ πρώτη ἐκφέρεται στὸ δεύτερον καὶ τρίτον πρόσωπον μὲ τὴν δίφθογγον εἰ, ὅπως νοῶ, νοεῖς, νοεῖ.

2) ἡ δευτέρα μὲ τὴν δίφθογγον αἰ, μὲ τὸ γιώτα προσγραφόμενον, μὴ συνεκφωνούμενον, ὅπως βοῶ, βοᾶς, βοᾶ.

3) ἡ τρίτη μὲ τὴν δίφθογγον οἰ, ὅπως χρυσῶ, χρυσοῖς, χρυσοῖ.

Τὰ ῥήματα ποὺ λήγουν σὲ -μι ἔχουν τέσσαρες συζυγίαι, ἀπὸ τῆς ὁποίας

1) ἡ πρώτη ἐκφέρεται ἀπὸ τὴν πρώτη τῶν περισπωμένων, ὅπως ἀπὸ τοῦ τιθῶ ἔγινε τίθημι.

2) ἡ δευτέρα ἀπὸ τὴν δευτέρα, ὅπως ἀπὸ τοῦ ἰστώ ἔγινε τὸ ἴστημι.

3) ἡ τρίτη ἀπὸ τὴν τρίτη, ὅπως ἀπὸ τοῦ διδῶ ἔγινε τὸ δίδωμι.

4) ἡ τέταρτη ἀπὸ τὴν ἕκτη τῶν βαρυτόνων, ὅπως ἀπὸ τοῦ πηγνύω ἔγινε τὸ πήγνυμι.

§ 15 (19b) ΠΕΡΙ ΜΕΤΟΧΗΣ

p 639

Μετοχή ἐστὶ λέξις μετέχουσα τῆς τῶν ῥημάτων καὶ τῆς τῶν ὀνομάτων ἰδιότητος. Παρέπεται δὲ αὐτῇ ταῦτ' α καὶ τῷ ὀνόματι καὶ τῷ ῥήματι δίχα προσώπων τε καὶ ἐγκλίσεων.

p 640 b

§ 16 (20b) ΠΕΡΙ ἌΡΘΡΟΥ

Ἄρθρον ἐστὶ μέρος λόγου πτωτικόν, προτασσόμενον † καὶ ὑποτασσόμενον τῆς κλίσεως τῶν ὀνομάτων. καὶ ἔστι προτακτικόν μὲν ὁ, ὑποτακτικόν δὲ ὄς.

Παρέπεται δὲ αὐτῷ τρία· γένη, ἀριθμοί, πτώσεις.

p 640 b

Γένη μὲν οὖν εἰσι τρία· ὁ ποιητής, ἡ ποιήσις, τὸ ποίημα.

Ἀριθμοὶ τρεῖς· † ἐνικός, δυϊκός, πληθυντικός· ἐνικός μὲν ὁ ἢ τό, δυϊκός δὲ τῷ τὰ †, πληθυντικός δὲ οἱ αἰ τὰ.

10

5 Πτώσεις δὲ ὁ τοῦ τῷ τόν ῶ, † ἢ τῆς τῆ τήν ῶ.

640 b

§ 17 (21 et 22b) ΠΕΡΙ ἈΝΤΩΝΥΜΙΑΣ

15 Ἀντωνυμία ἐστὶ λέξις ἀντὶ ὀνόματος παραλαμβανομένη, προσώπων ὠρισμένων δηλωτική.

Παρέπεται δὲ τῇ ἀντωνυμία ἕξι· πρόσωπα, γένη, ἀριθμοί, πτώσεις, σχήματα, εἶδη.

17

p 640 b Πρόσωπα πρωτοτύπων μὲν ἐγὼ σύ ἱ, παραγῶγων δὲ ἐμός σός ὄς.

25 Γένη τῶν μὲν πρωτοτύπων διὰ μὲν τῆς φωνῆς οὐ διακρίνεται, διὰ δὲ τῆς ὑπ' αὐτῶν δειξεως, οἷον ἐγὼ· τῶν δὲ παραγῶγων, οἷον ὁ ἐμός ἢ ἐμή τὸ ἐμόν.

25

p 640 b Ἀριθμοὶ πρωτοτύπων μὲν ἐνικός ἐγὼ σύ ἱ, δυϊκός νῶϊ σφῶϊ, πληθυντικός ἡμεῖς ὑμεῖς σφεῖς· παραγῶγων δὲ ἐνικός ἐμός σός ὄς, δυϊκός ἐμῶ σῶ ῶ, πληθυντικός ἐμοί σοί οἱ.

§ 15 ΠΕΡΙ ΜΕΤΟΧΗΣ

Μετοχή εἶναι μιὰ λέξις ποὺ μετέχει τῆς ἰδιότητος τῶν ῥημάτων καὶ τῶν ὀνομάτων.

Παρεπόμενα τῆς μετοχῆς εἶναι αὐτὰ ποὺ συνακολουθοῦν καὶ στὸ ὄνομα καὶ στὸ ῥῆμα, ἐκτὸς ἀπὸ πρόσωπα καὶ ἐγκλίσεις.

§ 16 ΠΕΡΙ ἈΡΘΡΟΥ

Ἄρθρο εἶναι μέρος τοῦ λόγου ποὺ ἔχει πτώσεις, προτάσσεται ἢ ἀκολουθεῖ τὴν κλίση τῶν ὀνομάτων. Εἶναι προτακτικὸ μὲ τὸ ὁ, ὑποτακτικὸ δὲ τὸ ὄς.

Τὰ παρεπόμενα τοῦ ἄρθρου εἶναι τρία: γένη, ἀριθμοὶ καὶ πτώσεις:

Τὰ γένη εἶναι τρία: ὁ ποιητής, ἡ ποιήσις, τὸ ποίημα.

Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι τρεῖς: ἐνικός, δυϊκός, πληθυντικός· ἐνικός μὲν ὁ, ἢ, τό, δυϊκός δὲ τῶ, τὰ, πληθυντικός δὲ οἱ, αἰ τὰ.

Οἱ πτώσεις εἶναι ὁ, τοῦ τῷ, τόν, ῶ / τῆς, τῆ, τήν, ῶ.

§ 17 ΠΕΡΙ ἈΝΤΩΝΥΜΙΑΣ

Ἀντωνυμία εἶναι λέξις ποὺ τοποθετεῖται ἀντὶ ὀνόματος καὶ δηλώνει ὀρισμένα πρόσωπα.

Παρεπόμενα δὲ τῆς ἀντωνυμίας εἶναι ἕξι: πρόσωπα, γένη, ἀριθμοί, πτώσεις, σχήματα, εἶδη.

Τὰ πρόσωπα τῶν πρωτοτύπων εἶναι ἐγὼ, σύ, ἱ· τῶν παραγῶγων ἐμός, σός, ὄς.

Τὰ γένη τῶν πρωτοτύπων δὲν διακρίνονται μὲ τὴ φωνή, ἀλλὰ μὲ ὑπόδειξη, ὅπως ἐγὼ· τῶν δὲ παραγῶγων, ὅπως ὁ ἐμός, ἢ ἐμή, τὸ ἐμόν.

Οἱ ἀριθμοὶ τῶν πρωτοτύπων εἶναι ὁ ἐνικός: ἐγὼ, σύ, ἱ· ὁ δυϊκός νῶϊ, σφῶϊ· ὁ πληθυντικός ἡμεῖς, ὑμεῖς, σφεῖς. Τῶν παραγῶγων ὁ ἐνικός ἐμός, σός, ὄς· ὁ δυϊκός ἐμῶ, σῶ, ῶ· ὁ πληθυντικός ἐμοί, σοί, οἱ.

30 Πτώσεις πρωτοτύπων μὲν ὀρθῆς ἐγὼ σύ ἱ, γενικῆς ἐμοῦ σοῦ οὐ, δοτικῆς ἐμοί σοί οἱ, αἰτιατικῆς ἐμέ σέ ἐ, κλητικῆς σύ· παραγῶ-
των δὲ ἐμός σός σς, γενικῆς ἐμοῦ σοῦ οὐ, δοτικῆς ἐμῶ σῶ ψ, αἰ-
τιατικῆς ἐμόν σόν δν.

Σχήματα δύο, ἀπλοῦν, σύνθετον· ἀπλοῦν μὲν οἶον ἐμοῦ σοῦ οὐ, ^{p 641 b}
σύνθετον δὲ ἐμαυτοῦ σαυτοῦ αὐτοῦ. ₂

Εἶδη δέ, ὅτι αἱ μὲν εἰσι πρωτότυποι, ὡς ἐγὼ σύ ἱ, αἱ δὲ παρά-
γωγοι, ὡς πάσαι αἱ κτητικαί, αἱ καὶ διπρόσωποι καλοῦνται. παράγον-
^{p 641 b}ται δὲ οὕτως· ἀπὸ μὲν ἐνικῶν αἱ ἕνα κτήτορα δηλοῦσαι, ὡς ἀπὸ τοῦ
ἐμοῦ ὁ ἐμός· ἀπὸ δὲ δυϊκῶν αἱ δύο, ὡς ἀπὸ τοῦ νῶϊ νῶϊτερος·
ἀπὸ δὲ πληθυντικῶν αἱ πολλούς, ὡς ἀπὸ τοῦ ἡμεῖς ἡμέτερος.

Τῶν δὲ ἀντωνυμιῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀσύναρθοι, αἱ δὲ σύναρθοι·
10 ἀσύναρθοι μὲν οἶον ἐγὼ, σύναρθοι δὲ οἶον ὁ ἐμός. ₅

§ 18 (23 b) ΠΕΡΙ ΠΡΟΘΕΣΕΩΣ

Πρόθεσις ἐστὶ λέξις προτιθεμένη πάντων τῶν τοῦ λόγου μερῶν ἐν ¹⁵
τε συνθέσει καὶ συντάξει.

^{p 641 b} Εἰσι δὲ αἱ πάσαι πρόθεσις ὀκτὼ καὶ δέκα, ὧν μονοσύλλαβοι μὲν
17 ἔξ· ἐν εἰς ἐξ σύν πρό πρός, αἵτινες οὐκ ἀναστρέφονται· δικύλλα-
βοι δὲ δύο καὶ δέκα· ἀνά κατά διά μετά παρά ἀντί ἐπί περι ^{p 641 b}
ἀμφί ἀπό ὑπό ὑπέρ. ₂₀

§ 19 (24 b) ΠΕΡΙ ἘΠΙΡΡΗΜΑΤΟΣ

Ἐπίρρημά ἐστι μέρος λόγου ἄκλιτον, κατὰ ῥήματος λεγόμενον ἢ
5 ἐπιλεγόμενον ῥήματι.

^{p 641 b} Τῶν δὲ ἐπιρρημάτων τὰ μὲν ἐστὶν ἀπλά, τὰ δὲ σύνθετα· ἀπλά μὲν
20 ὡς πάλαι, σύνθετα δὲ ὡς πρόπαλαι.

(1) Τὰ δὲ χρόνου δηλωτικά, οἶον νῦν τότε αὖθις· τούτοις δὲ

Οἱ πτώσεις τῶν μὲν πρωτοτύπων εἶναι ἡ ὀρθή· ἐγὼ, σύ, ἱ ἢ γενικῆ
ἐμοῦ, σοῦ, οὐ, ἢ δοτικῆ ἐμοί, σοί, οἱ, ἢ αἰτιατικῆ ἐμέ, σέ, ἐ, ἢ κλητικῆ
σύ· τῶν δὲ παραγῶγων ἐμός, σός, σς, γενικῆ ἐμοῦ, σοῦ, οὐ, δοτικῆς
ἐμῶ, σῶ, ψ, αἰτιατικῆς ἐμόν, σόν, ὄν.

Τὰ σχήματα εἶναι δύο, ἀπλό, σύνθετο· ἀπλό ὅπως ἐμοῦ, σοῦ, οὐ·
σύνθετο δὲ ἐμαυτοῦ, σαυτοῦ, αὐτοῦ.

Ὡς πρὸς τὰ εἶδη, ἄλλες μὲν εἶναι πρωτότυπες, ὅπως ἐγὼ, σύ, ἱ,
ἐνῶ ἄλλες παράγωγοι, ὅπως ὅλες οἱ κτητικῆς, γι' αὐτὸ καὶ καλοῦνται
καὶ διπρόσωποι.

Καὶ παράγονται ὡς ἐξῆς: ἀπὸ αὐτῆς ποὺ βρίσκονται στὸν ἐνικὸ
ἀριθμὸ αὐτῆς ποὺ δηλώνουν ἕναν κτήτορα, ὅπως ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ ὁ ἐμός·
ἀπὸ αὐτῆς ποὺ βρίσκονται στὸν δυϊκὸ ἀριθμὸ οἱ δύο, ὅπως ἀπὸ τοῦ
νῶϊ, νῶϊτερος· ἀπὸ αὐτῆς δὲ ποὺ βρίσκονται στὸν πληθυντικὸ ὅσες
δηλώνουν πολλούς κτήτορες, ὅπως ἀπὸ τοῦ ἡμεῖς, ἡμέτερος.

Ἀπὸ τῆς ἀντωνυμίας ἄλλες χρησιμοποιοῦνται χωρὶς ἄρθρο καὶ
ἄλλες μὲ ἄρθρο· χωρὶς ἄρθρο, ὅπως ἐγὼ καὶ μὲ ἄρθρο, ὅπως ὁ ἐμός.

§ 18 ΠΕΡΙ ΠΡΟΘΕΣΕΩΣ

Ἡ πρόθεσις εἶναι λέξις ποὺ προτίθεται σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ λόγου,
καὶ στὴ σύνδεση καὶ στὴ συντάξη.

Δέκα ὀκτὼ εἶναι ὅλες οἱ πρόθεσις, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μονοσύλλαβες
εἶναι ἔξι: ἐν, ἐξ, σύν, πρό, πρός, οἱ ὁποῖες δὲν παθαίνουν ἐκθλίψη· οἱ
δισύλλαβες εἶναι δώδεκα: ἀνά, κατά, διά, μετά, παρά, ἀντί, ἐπί, περι,
ἀμφί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ.

§ 19 ΠΕΡΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΟΣ

Τὸ ἐπίρρημα εἶναι ἄκλιτο μέρος τοῦ λόγου, ποὺ προτάσσεται στὸ
ῥῆμα ἢ ἀκολουθεῖ τὸ ῥῆμα¹⁹.

Ἀπὸ τὰ ἐπιρρήματα ἄλλα μὲν εἶναι ἀπλά, ἄλλα δὲ σύνθετα·
ἀπλά, ὅπως πάλαι, σύνθετα, ὅπως πρόπαλαι.

1) Τὰ ἐπιρρήματα ποὺ δηλώνουν χρόνο ὅπως νῦν τότε αὖθις· ὡς εἶδη

- ὡς εἶδη ὑποτακτέον τὰ καιροῦ παραστατικά, οἷον σήμερον αὔριον p 641 b
τόφρα τέως πηνίκα. 28
- ⟨2⟩ Τὰ δὲ μεσότητος, οἷον καλῶς σοφῶς.
- p 641 b ⟨3⟩ Τὰ δὲ ποιότητος, οἷον πύξ λάξ βοτρυδόν <B 89> ἀγελη-
80 δόν <Π 160>.
- ⟨4⟩ Τὰ δὲ ποσότητος, οἷον πολλάκις ὀλιγάκις.
- ⟨5⟩ Τὰ δὲ ἀριθμοῦ δηλωτικά, οἷον δὶς τρίς τετράκις. p 641 b
- ⟨6⟩ Τὰ δὲ τοπικά, οἷον ἄνω κάτω· ὧν σχέσεις εἰςί τρεῖς, ἢ ἐν 39
τόπῳ, ἢ εἰς τόπον, ἢ ἐκ τόπου, οἷον οἶκοι οἴκαδε οἴκοθεν.
- ⟨7⟩ Τὰ δὲ εὐχῆς σημαντικά, οἷον εἶθε αἶθε ἄβαλε. p 642 b
- p 642 b ⟨8⟩ Τὰ δὲ σχετλιαστικά, οἷον παπαῖ ἰού φεῦ.
- ⟨9⟩ Τὰ δὲ ἀρνήσεως ἢ ἀποφάσεως, οἷον οὐ οὐχί οὐδῆτα p 642 b
οὐδαμῶς. 4
- ⟨10⟩ Τὰ δὲ συγκαταθέσεως, οἷον ναί ναίχι.
- p 642 b ⟨11⟩ Τὰ δὲ ἀπαγορεύσεως, οἷον μή μηδῆτα μηδαμῶς.
- 6 ⟨12⟩ Τὰ δὲ παραβολῆς ἢ ὁμοιώσεως, οἷον ὡς ὡσπερ ἤϋτε
καθάπερ.
- ⟨13⟩ Τὰ δὲ θαυμαστικά, οἷον βαβαῖ. p 642 b
- ⟨14⟩ Τὰ δὲ εἰκασμοῦ, οἷον ἴσως τάχα τυχόν. 8
- ⟨15⟩ Τὰ δὲ τάξεως, οἷον ἐξῆς ἐφεξῆς χωρίς.
- p 642 b ⟨16⟩ Τὰ δὲ ἀθροίσεως, οἷον ἄρδην ἅμα ἥλιθα.
- ⟨17⟩ Τὰ δὲ παρακελεύσεως, οἷον εἶα ἄγε φέρε. p 642 b
- p 642 b ⟨18⟩ Τὰ δὲ συγκρίσεως, οἷον μᾶλλον ἤττον.
- 12 ⟨19⟩ Τὰ δὲ ἐρωτήσεως, οἷον πόθεν πηνίκα πῶς.
- ⟨20⟩ Τὰ δὲ ἐπιτάσεως, οἷον λίαν σφόδρα πάνυ ἄγαν μά- p 642 b
λιστα.
- ⟨21⟩ † Τὰ δὲ συλλήψεως, οἷον ἅμα ὁμοῦ ἄμυδις.
- 5 ⟨22⟩ Τὰ δὲ ἀπωμοτικά, οἷον μά. 14
- ⟨23⟩ Τὰ δὲ κατωμοτικά, οἷον νή.
- p 642 b ⟨24⟩ Τὰ δὲ βεβαιώσεως, οἷον δηλαδῆ.
- 16 ⟨25⟩ Τὰ δὲ θετικά, οἷον γαμητέον πλευστέον.
- ⟨26⟩ Τὰ δὲ θειασμοῦ, οἷον εὐοῖ εὐάν. p 642 b

αὐτῶν πρέπει νὰ ὑπαχθῶν ὅσα παριστοῦν τὸν καιρό, ὅπως σήμερον,
αὔριον, τόφρα, τέως, πηνίκα.

- 2) Τὰ ἐπιρρήματα μεσότητος, ὅπως καλῶς, σοφῶς.
- 3) Τὰ ἐπιρρήματα ποιότητος ὅπως πύξ λάξ, βοτρυδόν, ἀγεληδόν.
- 4) Τὰ ἐπιρρήματα ποσότητος, ὅπως πολλάκις, ὀλιγάκις.
- 5) Τὰ δηλωτικά ἀριθμοῦ, ὅπως δὶς, τρίς, τετράκις.
- 6) Τὰ τοπικά, ὅπως ἄνω, κάτω, τῶν ὁποίων τρεῖς εἶναι οἱ σχέσεις,
ἐν τόπῳ, εἰς τόπον, ἐκ τόπου, ὅπως οἶκος, οἴκαδε, οἴκοθεν.
- 7) Τὰ σημαίνοντα εὐχή, ὅπως εἶθε, αἶθε, ἄβαλε.
- 8) Τὰ σχετλιαστικά, ὅπως παπαῖ, ἰού, φεῦ.
- 9) Τὰ ἀρνήσεως ἢ ἀποφάσεως, ὅπως οὐ, οὐχί, οὐδῆτα, οὐδαμῶς.
- 10) Τὰ σημαίνοντα συγκατάθεση, ὅπως ναί, ναίχι.
- 11) Τὰ σημαίνοντα ἀπαγόρευση, ὅπως μή, μηδῆτα, μηδαμῶς.
- 12) Αὐτὰ ποῦ σημαίνουν παραβολή ἢ ὁμοίωση, ὅπως ὡς, ὡσπερ,
ἤϋτε, κατάπερ.
- 13) Τὰ θαυμαστικά, ὅπως βαβαῖ.
- 14) Τὰ σημαίνοντα εἰκασία, ὅπως ἴσως, τάχα, τυχόν.
- 15) Τὰ ὀρίζοντα τὴν τάξη, ὅπως ἐξῆς, ἐφεξῆς, χωρίς.
- 16) Τὰ σημαίνοντα ἀθροίση, ὅπως ἄρδην, ἅμα, ἥλιθα.
- 17) Τὰ σημαίνοντα προτροπή, ὅπως εἶα, ἄγε, φέρε.
- 18) Τὰ σημαίνοντα σύγκριση, ὅπως μᾶλλον, ἤττον.
- 19) Τὰ σημαίνοντα ἐρώτηση, ὅπως πόθεν, πηνίκα, πῶς.
- 20) Τὰ σημαίνοντα ἐπίταση, ὅπως λίαν, σφόδρα, πάνυ, ἄγαν, μά-
λιστα.
- 21) Τὰ σημαίνοντα συνένωση, ὅπως ἅμα, ὁμοῦ, ἄμυδις.
- 22) Τὰ σημαίνοντα ἀπωμοτικό ὄρκο, ὅπως μά.
- 23) Τὰ σημαίνοντα κατωμοτικό ὄρκο, ὅπως νή.
- 24) Τὰ σημαίνοντα βεβαίωση, ὅπως δηλαδῆ.
- 25) Τὰ ἔχοντα σημασία ἐπιβεβλημένης ἐνέργειας, ὅπως γαμητέον,
πλευστέον.
- 26) Τὰ σημαίνοντα θεϊκή παράκληση, ὅπως εὐοῖ, εὐάν.

§ 20 (25b) ΠΕΡΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

20

Σύνδεσμος ἐστὶ λέξις συνδέουσα διάνοιαν μετὰ τάξεως καὶ τὸ τῆς ἑρμηνείας κεχηγὸς δηλοῦσα.

Ἐἰς τῶν δὲ συνδέσμων οἱ μὲν εἰσι συμπλεκτικοί, οἱ δὲ διαζευκτικοί, οἱ δὲ συναπτικοί, οἱ δὲ παρασυναπτικοί, οἱ δὲ αἰτιολογικοί, οἱ δὲ ἀπορρηματικοί, οἱ δὲ συλλογιστικοί, οἱ δὲ παραπληρωματικοί.

1) Συμπλεκτικοὶ μὲν οὖν εἰσὶν ὅσοι τὴν ἑρμηνείαν ἐπ' ἀπειρον ἐκφερομένην συνδέουσιν. εἰς δὲ οἶδε· μὲν δέ τε καὶ ἀλλὰ ἡμὲν ἠδέ ἰδέ ἀτάρ αὐτάρ ἦτοι κέν ἄν.

2) Διαζευκτικοὶ δὲ εἰσὶν ὅσοι τὴν μὲν φράσιν ἐπισυνδέουσιν, ἀπὸ δὲ πράγματος εἰς πρᾶγμα διςτάσιν. εἰς δὲ οἶδε· ἢ ἦτοι ἢέ.

3) Συναπτικοὶ δὲ εἰσὶν ὅσοι ὑπαρῆν μὲν οὐ δηλοῦσι, σημαίνουσι δὲ ἀκολουθίαν. εἰς δὲ οἶδε· εἴ εἴπερ εἰδῆ εἰδῆπερ.

4) Παρασυναπτικοὶ δὲ εἰσὶν ὅσοι μεθ' ὑπάρξεως καὶ τάξιν δηλοῦσιν. εἰς δὲ οἶδε· ἐπεὶ ἐπείπερ ἐπειδῆ ἐπειδῆπερ.

5) Αἰτιολογικοὶ δὲ εἰσὶν ὅσοι ἐπ' ἀποδόσει αἰτίας φέρεκεν παραλαμβάνονται. εἰς δὲ οἶδε· ἵνα ὄφρα ὅπως ἔνεκα οὐνεκα διδ διδτι καθ' ὃ καθ' ὅτι καθ' ὅσον.

6) Ἀπορρηματικοὶ δὲ εἰσὶν ὅσοι ἐπαποροῦντες εἰώθησιν συνδεῖν. εἰς δὲ οἶδε· ἄρα κατὰ μῶν.

7) Συλλογιστικοὶ δὲ εἰσὶν ὅσοι πρὸς τὰς ἐπιφοράς τε καὶ συλλήψεις τῶν ἀποδείξεων εὐ διάκεινται. εἰς δὲ οἶδε· ἄρα ἀλλὰ ἀλλαμὴν τοίνυν τοιγάρτοι τοιγαροῦν.

8) Παραπληρωματικοὶ δὲ εἰσὶν ὅσοι μέτρου ἢ κόσμου ἔνεκεν παραλαμβάνονται. εἰς δὲ οἶδε· δὴ ῥά νύ ποῦ τοί θήν ἄρ δῆτα πέρ πῶ μὴν ἄν αὖ νῦν οὖν κέν γέ.

Τινὲς δὲ προστιθέασιν καὶ ἐναντιωματικούς, οἷον ἔμπης ὅμως.

§ 20 ΠΕΡΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Σύνδεσμος εἶναι μία λέξις ποὺ συνδέει ἕναν συλλογισμό μετὰ τάξιν καὶ καθορίζει τὴ σημασίαν του.

Ἀπὸ τοῦ συνδέσμου ἄλλοι μὲν εἶναι συμπλεκτικοί, ἄλλοι διαζευκτικοί, ἄλλοι συναπτικοί, ἄλλοι παρασυναπτικοί, ἄλλοι αἰτιολογικοί, ἄλλοι ἀπορρηματικοί, ἄλλοι συλλογιστικοί, ἄλλοι παραπληρωματικοί.

1) Συμπλεκτικοὶ λοιπὸν εἶναι ὅσοι ἐκφράζουσι τὴν ἑρμηνείαν, ἣ ὅποια διατυπώνεται ἐπ' ἀπειρον. Αὐτοὶ εἶναι: μὲν, δέ, τε, καί, ἀλλὰ, ἡμὲν, ἰδέ, αὐτάρ, ἦτοι, κέν, ἄν.

2) Διαζευκτικοὶ εἶναι ὅσοι συνδέουσι μιὰ φράσιν, καὶ διαχωρίζουσι τὸ ἕνα πρᾶγμα ἀπὸ ἑνὸς ἄλλο. Αὐτοὶ εἶναι: ἢ, ἦτοι, ἢέ.

3) Συναπτικοὶ εἶναι ὅσοι δὲν δηλώνουσι ὑπάρξιν, σημαίνουσι ὅμως ἀκολουθίαν. Εἶναι δὲ αὐτοί: εἴ, εἴπερ, εἰδῆ, εἰδῆπερ.

4) Παρασυναπτικοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ δηλώνουσι καὶ ὑπάρξιν καὶ τάξιν. Εἶναι δὲ αὐτοί: ἐπεὶ, ἐπείπερ, ἐπειδῆ, ἐπειδῆπερ.

5) Αἰτιολογικοὶ εἶναι ὅσοι χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν ἀπόδοσιν αἰτίας. Εἶναι δὲ αὐτοί: ἵνα, ὄφρα, ὅπως, ἔνεκα, οὐνεκα, διό, διότι, καθ' ὅ, καθ' ὅτι, καθ' ὅσον.

6) Ἀπορρηματικοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ, ἐκφράζοντες ἀπορία, ταυτοχρόνως συνδέουσι. Εἶναι δὲ αὐτοί: ἄρα, κατὰ, μῶν.

7) Συλλογιστικοὶ εἶναι ὅσοι ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰ συμπεράσματα καὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν ἀποδείξεων. Αὐτοὶ εἶναι: ἄρα, ἀλλὰ, ἀλλαμὴν, τοίνυν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν.

8) Παραπληρωματικοὶ εἶναι ὅσοι χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν τήρησιν τοῦ μέτρου καὶ τῆς κοσμιότητος. Αὐτοὶ εἶναι: δὴ, ῥά, νύ, ποῦ, τοί, θήν, ἄρ, δῆτα, πέρ, πῶ, μὴν, ἄν, αὖ, νῦν, οὖν, κέν, γέ. Μερικοὶ δὲ προσθέτουσι καὶ τοὺς ἐναντιωματικούς, ὅπως ἔμπης, ὅμως.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. *ἐμπειρία* στό κείμενο. Από τήν συνεχῆ τριβή μέ τὰ πράγματα προέρχεται ἡ γνώση. Ἄρα, ὅταν ὁ Διονύσιος ὀρίζει τήν Γραμματική ὡς ἐμπειρία, αὐτό φαίνεται νά ἐννοεῖ.
2. *ἀνάγνωσις ἐντριβής*: συνήθως τετριμμένη, δοκιμασμένη, μέ προσωδία, δηλαδή μέ τόνους, πνεύματα, πάθη.
3. *ἐξήγησις κατά τοὺς ἐνυπάρχοντας τρόπους*: σύμφωνα μέ τοὺς κανόνες πού ἀκολουθοῦνται (καί εἶναι οἱ ἀρμόζοντες) ἀπό τοὺς ποιητές.
4. *πρόχειρος ἀπόδοσις*: ἐτοιμη ἀπόκριση, ὑπάρχουσα ἀνταπόκριση.
5. *γλωσσῶν καί ἱστοριῶν*: οἱ λέξεις πού συναντῶνται σέ κάθε περιοχῆ καί οἱ διηγήσεις πού ὑπάρχουν.
6. *ἐκλογισμός*: ἀκρίβεια, ἀκριβῆς παράθεση.
7. *κρίσις ποιημάτων*: κριτική στά ἔργα, ὡς πρὸς τήν ποιότητα, τόν τόπο, τόν χρόνο πού συνετέθησαν, τόν λόγο γιά τόν ὁποῖο δημιουργήθηκαν.
8. *ἀδιάπτωτος προφορά*: ἡ δέουσα, ἡ ἀπταιστή ἀπόδοση τῶν κειμένων.
9. *βιωτικῶς*: ὅπως γίνεται καί στή ζωῆ, ὅπου μιμούμεθα πρόσωπα καί χαρακτήρες.
10. *τά ἐλεγεία*: ποιήματα πού ἔχουν σχέση μέ λυπηρὰ τῆς ζωῆς συμβάντα, μέ θλίψη, μέ παρηγορητικά λόγια, μέ θρήνο.
11. *λιγυρῶς*: μέ ὀξεία φωνή.
12. *ἐντόνως*: μέ τονισμένη φωνή, ὅπως ἀρμόζει σέ ἱστορίες μέ ἥρωικό περιεχόμενο.
13. *ὑφεμένως*: μέ φωνή πού φανερώνει ψυχική διαταραχή, πού λυγίζει ἀπό τόν πόνο.
14. Ὁ ὀξύς τόνος εἶναι ἀνάταση φωνῆς, ἡ βαρεῖα εἶναι κάθετη πτώση τοῦ ὀξέος τόνου καί ἡ περισπωμένη εἶναι ταυτόχρονα ἀνοδος καί κάθοδος.
15. Τὸ κόμμα.
16. Ἡ χάραξη τῶν στοιχείων εἶναι ἓνα ξύσμο· τὸ ξύσμο αὐτὸ τὸ ἔλεγον γράψιμο, γι' αὐτὸ καί τὰ στοιχεῖα ὀνομάστηκαν “γράμματα”. Αὐτὰ γράφει

ὁ σχολιαστής καὶ σημειώνει τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικό: “(τὰ) γράμματα ... ἐντυπούμενα ξυσμὸν τινα ἀποτελεῖ καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πτυχίοις ὑποκειμένου κηροῦ· δηλὸν γὰρ ὅτι ἐν αὐτῷ ἐπενοήθη τὰ γράμματα ἐντυπούσθαι, ἵνα, ὡς τὸ μέλι πρῶτιστον βρώμᾳ ἐστὶ τοῖς βρέφεσιν, οὕτω καὶ τὸ περιλειπόμενον ἐκ τοῦ μέλιτος τῆς λογικῆς ἐντεύξεώς τε καὶ μαθήσεως ὑποδεκτικὸν εἴη τοῖς παισίν!!! (Commentarius Melampodis seu Diomedis in artis Dionysianae).

17. *μυγμός*: μούγκρισμα, *συριγμός*: ἀρχὴ φωνῆς, δηλαδή τὸ μισὸ τῆς φωνῆς.

18. Ἡ κοινὴ συλλαβὴ ἔχει καὶ μακρὸ καὶ βραχὺ χρόνον, ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες αὐτοῦ ποῦ σκέφτεται καὶ γράφει.

19. Μπαίνει μπροστὰ ἀπὸ τὸ ρῆμα ἢ τὸ ἀκολουθεῖ. Ὁ σχολιαστής δίνει παραδείγματα: *καλῶς ἦλθεν, ἦλθε καλῶς*· *σοφῶς ἔφη, ἔφη σοφῶς*.

Ὁ μεταφραστὴς Νικόλαος Δημητριάδης, πρῶην Σχολικὸς Σύμβουλος τῆς Δευτεροβάθμιας Ἐκπαίδευσης καὶ Λέκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀλεξανδρείας, ἀσχολεῖται μὲ θέματα Ῥητορικῆς καὶ Φιλοσοφίας ὅπως καὶ μὲ θέματα σχετικὰ μὲ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας καὶ τὶς ἀπαρχές τῆς ἀνάπτυξής της ἀπὸ τὸ σοφιστικὸ κίνημα τῆς Ἀρχαιότητος. Ὑπὸ ἔκδοσιν εἶναι εἰδικὴ μελέτη γιὰ τὴν ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακός. Ἔργα τοῦ εἶναι καὶ “Ἡ Ἀνατομία τῆς Ῥητορικῆς” καὶ “Ἡ ὑπεράσπιση τοῦ προφορικοῦ λόγου”.

Τὸ βιβλίο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ
ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴν
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ
μὲ τὴν ὑποστήριξη τοῦ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Κυκλοφόρησε τὸν Ἰούνιο τοῦ 2003
σὲ 1000 ἀντίτυπα καὶ σὲ χαρτί Corolla Ivory 140 gr
στοιχειοθετήθηκε ἀπὸ τὴν ISOgraph
τὸ μοντάζ καὶ τὰ φιλμς ἔγιναν ἀπὸ τὸν Ντίμη Καρρά
ἐκτυπώθηκε στὸ ΗΛΙΟΤΥΠΟ
καὶ βιβλιοδετήθηκε ἀπὸ τὸν Σάκη Δέδε